

Úsmev ako dar

aby rodina
zostala spolu

PRÁVNE MINIMUM PRE DOBROVOĽNÍKOV SPDDD ÚSMEV AKO DAR

Autor:

© JUDr. Mgr. Joachim Dušan Fraňo

Prvé vydanie, 2021

Obsah

Úvod	3
1. Právna forma SPDDD Úsmev ako dar	4
2. Právny základ dobrovoľníctva (zákon o dobrovoľníctve)	7
3. Práva a povinnosti detí a rodičov	10
3.1. Sociálne a právne dôvody vyňatia dieťaťa	14
3.2. Postup pri vyňatí (odňatí) dieťaťa z rodiny	16
3.3. Náhradná starostlivosť	20
3.4. Osvojenie	22
4. Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela (podľa zák. č. 305/2005 Z. z.)	26
4.1. Akreditované činnosti	28
4.2. Centrum pre deti a rodiny - organizácia, skončenie pobytu a príspevky	31
5. Sociálne služby (podľa zákona č. 448/2008 Z. z.)	35
6. Sociálno-patologické javy u detí a ich právna kvalifikácia	41
6.1. Právne hranice sociálno-patologických javov	42
6.2. Čo robiť v prípade vzniku problému?	49
7. Zodpovednosť za škodu	50
8. Ochrana osobných údajov	51
Bibliografia	53
Základné údaje o organizácii	54

PRÁVNE MINIMUM PRE DOBROVOĽNÍKOV SPOLOČNOSTI PRIATEĽOV DETÍ Z DETSKÝCH DOMOVOV ÚSMEV AKO DAR

© **Joachim Dušan Fraňo**
Bratislava, 2021

Toto dielo (celok i jeho jednotlivé časti) je autorskoprávne chráneným dielom podľa zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení účinnom od 01. 01. 2019. Jeho rozmnožovanie a rozširovanie (celého diela alebo ktorejkoľvek jeho časti) akýmikoľvek technickými prostriedkami, vrátane elektronických, podlieha súhlasu vydavateľa.

Za odbornú a jazykovú stránku zodpovedá autor. Dielo neprešlo redakčnou ani jazykovou korektúrou.

Právny stav je aktuálny k 31. 08. 2021.

Autor: JUDr. Mgr. Joachim Dušan Fraňo

Vydavateľ: Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar

Rok vydania: 2021

Vydanie: prvé

Počet strán: 54

Rozsah: 76,74 normostrán (3,84 AH)

ISBN: 978-80-973733-2-0 (tlačená publikácia)

ISBN: 978-80-973733-3-7 (e-publikácia)

Úvod

Dobrovoľníctvo je neodmysliteľnou súčasťou každej modernej spoločnosti. Vďaka dobrovoľníctvu môžu občania významne prispieť k sociálnemu a hospodárskemu rozvoju svojich spoločností. Navyše môžu rozšíriť vplyv a kapacity organizácií občianskej spoločnosti a zároveň rozvíjať vlastné schopnosti. Prínosy dobrovoľníctva opakovane uznávajú rôzne iniciatívy zamerané na podporu dobrovoľníctva na medzinárodnej a európskej úrovni. Povedomie vlád a organizácií občianskej spoločnosti o dôležitosti právneho rámca upravujúceho dobrovoľníctvo sa neustále zvyšuje. Niektoré európske krajiny zahájili preto aktivity smerujúce k právnej reforme a vytvoreniu prostredia podporujúceho dobrovoľníctvo. Z okolitých štátov ide o Českú republiku, Maďarsko, či Poľsko. Hoci sa zákonné úpravy týchto a iných štátov rôznia čo do rozsahu upravovanej problematiky, všetky si zachovávajú rovnaké princípy.

Toto právne minimum nie je právne záväzným dokumentom. Slúži na orientáciu všetkým Vám – dobrovoľníkom Spoločnosti Úsmev ako dar, aby ste v prípade potreby mali po ruke stručnú príručku, penzum právnych informácií vzťahujúcich sa na výkon dobrovoľníckej činnosti v Spoločnosti Úsmev ako dar, no najmä, aby ste porozumeli právnym aspektom Vašej dobrovoľníckej i našej odbornej činnosti.

V tomto právnom minime nájdete v zásade štyri tematické okruhy:

1. všeobecné informácie o Spoločnosti Úsmev ako dar a dobrovoľníckej činnosti,
2. práva, povinnosti a právne informácie vzťahujúce sa na dobrovoľníkov,
3. práva, povinnosti a právne informácie vzťahujúce sa na Úsmev ako dar,
4. súbor informácií z oblastí práva týkajúcich sa cieľovej skupiny detí, mládeže a rodín.

Veríme, že táto príručka bude pre Vás dobrovoľníkov užitočná a pomôže Vám zorientovať sa v množstve práv a povinností, činnostiach Spoločnosti Úsmev ako dar, neprehliadnuť dôležité veci, porozumieť niektorým aspektom a súvislostiam dobrovoľníctva a možno naoko zbytočným krokom, porozumieť ešte o trošku viac deťom, s ktorými budete pracovať a ich statusu, a kvalitnejšie sa pripraviť na činnosti s nimi, a že budete mať po ruke „základy“ práva pre dobrovoľníka, ktoré snád budú užitočné aj mimo Vašej dobrovoľníckej činnosti.

1. Právna forma SPDDD Úsmev ako dar

Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar vznikla 02. 04. 1991 a je z hľadiska právnej formy občianskym združením (skrátene o. z.), zapísaným v Registri mimovládnych neziskových organizácií (RMNO) vedenom Ministerstvom vnútra SR. Tento register je verejnou listinou, čo znamená, že každý do registra môže bezodplatne nahliadnuť a skontrolovať si existenciu občianskeho združenia, či zistiť základné informácie ako IČO, adresu sídla, štatutárny orgán (osobu, ktorá môže za o. z. konať, napr. podpisovať zmluvy) alebo ciele a činnosti.

Právo slobodne sa združovať je zaručené Ústavou Slovenskej republiky (čl. 29), podľa ktorej má každý právo spolu s inými sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach. To znamená, že nemôže existovať právna norma, resp. právny predpis (zákon, nariadenie, vyhláška atď.), ktoré by bránili slobodne sa združovať. Ústava však dovoľuje obmedziť združovacie právo zákonom, ak je to nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Právny rámec občianskeho združenia nachádzame v **zákone č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v účinnom znení (ďalej len „ZoZO“)**. Tento zákon upravuje predovšetkým formy združení občanov, postup pri registrácii, vzniku, zrušení a zániku občianskeho združenia, povinnosti pri zmene stanov občianskeho združenia, či obmedzenia vzniku združení. SPDDD Úsmev ako dar je občianskym združením podľa ZoZO, nielen preto má v názve uvedené „Spoločnosť“.

Právnu subjektivitu majú prioritne fyzické osoby, teda ľudia. Združením viacerých osôb podľa ZoZO môže vzniknúť združenie, ktoré je právnickou osobou, a ktoré získava právnu subjektivitu zápisom do RMNO.

Ako bolo uvedené, ZoZO upravuje práva a povinnosti len rámcovo. Práva a povinnosti členov občianskeho združenia a jeho fungovanie si už upravuje každé občianske združenie vo svojich stanovách. Spoločnosť Úsmev ako dar sa riadi vo svojej činnosti taktiež predovšetkým stanovami. Stanovy možno získať k nahliadnutiu buď na Ministerstve vnútra SR, alebo si ich vyžiadať od samotného o. z. Stanovy Spoločnosti Úsmev ako dar si môžete vyžiadať na nahliadnutie u svojho koordinátora dobrovoľníkov a dobrovoľníckych programov (KDDP) alebo u predsedu pobočky. Stanovy SPDDD Úsmev ako dar upravujú niekoľko základných oblastí: názov o. z., poslanie a ciele, konanie a zastupovanie o. z., činnosť orgánov, voľbu orgánov, podmienky vzniku a zániku členstva v občianskom združení.

Podľa § 17a ZoZO je povinnosťou občianskeho združenia uvádzať v úradnom styku, v zmluvných vzťahoch a na svojej webovej stránke názov, označenie právnej formy, adresu sídla a IČO. Stanovy zakotvujú názov nášho občianskeho združenia ako: **„Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar“**, ktorý je takto registrovaný ako oficiálny názov v RMNO. Skrátene možno používať aj **„Spoločnosť Úsmev ako dar“** alebo

„**SPDDD Úsmev ako dar**“; podľa stanov je skratkou názvu: „SPDDD ÚaD“. V internej komunikácii možno skrátene Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar nazývať aj „Úsmev ako dar“, avšak v oficiálnej externej komunikácii (t. j. záverečné správy z projektov, táborov, akékoľvek zverejnenie aktivity na sociálnych sieťach, na stránkach škôl, pri volaní do hotelov, penziónov za účelom rezervácie a dohodnutia termínu tábora alebo inej aktivity, pri komunikácii s partnermi a sponzormi za účelom získania materiálnych darov na tábory a iné aktivity, pri komunikácii s centrami pre deti a rodiny ap.) je potrebné predstavovať sa a uvádzať oficiálny názov, teda „Spoločnosť Úsmev ako dar“, resp. XY „zo Spoločnosti Úsmev ako dar“. Pri fakturácii, poskytovaní údajov do zmlúv alebo faktúr alebo pri samotnom vyplňaní právnych a účtovných dokumentov (najmä v súvislosti s tábormi) je povinnosťou uvádzať celý názov, t. j. „Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar“ alebo „SPDDD Úsmev ako dar“ tak, ako to vyplýva zo stanov. Na takéto úkony si však vždy vopred vyžiadajte súhlas koordinátora dobrovoľníckej činnosti a dobrovoľníckych programov alebo predsedu pobočky a opýtajte sa, či máte uviesť sídlo centrality SPDDD Úsmev ako dar alebo sídlo pobočky. Ak budete uvádzať sídlo pobočky, je potrebné uviesť aj oficiálny názov pobočky (napr. SPDDD Úsmev ako dar, pobočka pre východné Slovensko a Zakarpatskú Ukrajinu, Kováčska 17, 040 01 Košice).

Veľmi často sa v médiách i bežnej reči stáva, že Úsmev ako dar je označený ako nadácia alebo nezisková organizácia. V bežnej komunikácii to v zásade nemusí byť problém, avšak najmä v právnom a účtovnom styku na to treba dať pozor a uvádzať, že **SPDDD Úsmev ako dar je občianskym združením**. Ostatnými právnymi formami využívanými v treťom sektore sú najmä nezisková organizácia (napríklad Dorca, n.o., Oáza-nádej pre nový život, n. o.), nadácia (Nadácia Granvia, Nadácia Slovenskej sporiteľne) a neinvestičný fond, ktorých účelom je však iná činnosť a dosahovanie iných cieľov, než u občianskych združení.

Poslaním a cieľmi SPDDD Úsmev ako dar sú organizácia všestranných aktivít na zabezpečenie realizácie svojho poslania, získavať a združovať priateľov najmä ohrozených detí a rodín, detí mimo pôvodnej rodiny, detí umiestnených v náhradných rodinách a náhradných rodín, detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou a ochrannou výchovou umiestnených v zariadeniach, šíriť osvetu, vykonávať advokačné činnosti, získavať spolupracovníkov a sieťovať pomáhajúce organizácie, získavať finančné prostriedky a realizovať rôzne aktivity na tento účel, napomáhať v nadväzovaní kontaktov medzi jednotlivcami, rodinami a opustenými a osirelými deťmi, zabezpečovať vzdelávanie a rozvoj svojich členov dobrovoľníkov i zamestnancov, participovať na sociálnej prevencii, podieľať sa na procese transformácie náhradnej starostlivosti, zabezpečovať systematickú a pravidelnú prácu s deťmi a mládežou a participovať na predchádzaní vzniku krízových situácií v rodine, ochrane práv a právom chránených záujmov detí, predchádzaní porúch sociálneho a psychického vývinu detí a nárastu sociálno-patologických javov v spoločnosti.

Najvyšším orgánom SPDDD Úsmev ako dar je **valné zhromaždenie**, v ktorom sú zastúpení všetci celoslovenskí členovia SPDDD Úsmev ako dar. Podmienky vzniku a zániku členstva upravujú stanovy. Treba odlišovať členstvo v SPDDD Úsmev ako dar (členstvo

v o. z.) a prácu, či spoluprácu so SPDDD Úsmev ako dar. Zamestnanec, dobrovoľník, alebo iný spolupracovník, nemusí byť členom SPDDD Úsmev ako dar a naopak, člen nemusí byť pracovníkom, či spolupracovníkom. Členom Spoločnosti Úsmev ako dar sa môže stať fyzická osoba staršia ako 18 rokov, ktorá je štátnym občanom SR, stotožňuje sa s poslaním a cieľmi SPDDD Úsmev ako dar a min. 2 roky aktívne pracuje pre SPDDD Úsmev ako dar, resp. spolupracuje (napr. ako dobrovoľník). O prijatí za člena rozhoduje predsedníctvo SPDDD Úsmev ako dar buď z vlastnej iniciatívy, alebo na základe žiadosti do troch mesiacov od jej podania. Člen Spoločnosti Úsmev ako dar má právo sa zúčastňovať valného zhromaždenia a hlasovať o dôležitých otázkach smerovania SPDDD Úsmev ako dar, či o voľbe kandidátov do volených orgánov SPDDD Úsmev ako dar, a teda formálnejšou mierou sa podieľať na smerovaní SPDDD Úsmev ako dar. Členstvo zaniká dobrovoľným vystúpením člena, či zánikom členstva v prípade, ak člen vedome poruší stanovky SPDDD Úsmev ako dar alebo vo svojej činnosti vážne naruší ciele a poslanie SPDDD Úsmev ako dar alebo dobré meno SPDDD Úsmev ako dar, alebo po uplynutí jedného roka, počas ktorého sa bez odôvodneného ospravedlnenia nezúčastňoval na činnosti a akciách SPDDD Úsmev ako dar. Valné zhromaždenie rozhoduje o zásadných otázkach SPDDD Úsmev ako dar, schvaľuje stanovky a ich zmeny, hospodárenie, či volí a odvoláva predsedu SPDDD Úsmev ako dar, čestného predsedu, ostatných členov predsedníctva, predsedu a členov revíznej komisie.

Spoločnosť Úsmev ako dar navonok zastupuje, za občianske združenie koná, a tým pádom aj nesie zodpovednosť – **predseda SPDDD Úsmev ako dar (štatutárny orgán)**. Ten môže splnomocniť **výkonného riaditeľa** (Manažéra Spoločnosti), a tak na neho delegovať niektoré kompetencie. To znamená, že záväzné pokyny Vám môže dať aj predseda SPDDD Úsmev ako dar alebo výkonný riaditeľ, nie len Váš KDDP, avšak v konečnom dôsledku znáša zodpovednosť aj za Vaše konanie v mene SPDDD Úsmev ako dar vždy štatutárny orgán, teda predseda SPDDD Úsmev ako dar. Predsedu volí alebo potvrdzuje vo funkcii valné zhromaždenie zložené z členov SPDDD Úsmev ako dar.

Činnosť SPDDD Úsmev ako dar medzi obdobiai zasadania valného zhromaždenia riadi tzv. **predsedníctvo** (board), ktoré sa riadi rozhodnutiami valného zhromaždenia (určeným smerovaním na dané obdobie). Predsedníctvo riadi činnosť SPDDD Úsmev ako dar, zabezpečuje plnenie poslania a cieľov a programového vyhlásenia SPDDD Úsmev ako dar, rozhoduje o zriaďovaní a zrušovaní pobočiek a voľbe predsedov pobočky, rozhoduje o prijatí za člena a zrušení členstva v o. z., či rozhoduje o veciach, ktoré nie sú upravené stanovami. Predsedníctvo je zložené z min. sedem členov, pričom predseda SPDDD Úsmev ako dar je stálym členom s rozhodujúcim hlasom.

Revízna komisia je kontrolným orgánom, ktorý sa zodpovedá valnému zhromaždeniu. Tvorí ju predseda a dvaja členovia volení valným zhromaždením. Revízna komisia kontroluje hospodárenie SPDDD Úsmev ako dar, predkladá predsedníctvu alebo valnému zhromaždeniu správu o svojej činnosti, prešetruje sťažnosti, návrhy, oznámenia členov, ktoré sa týkajú hospodárenia a predkladá valnému zhromaždeniu žiadosti členov o preskúmanie rozhodnutia predsedníctva o zrušení členstva.

2. Právny základ dobrovoľníctva (zákon o dobrovoľníctve)

Takmer najvýznamnejším prvkom tretieho sektora je dobrovoľníctvo. Mnohé treťosektorové organizácie fungujú len vďaka dobrovoľníkom. Aj mnohé aktivity SPDDD Úsmev ako dar stoja a padajú na Vás – našich dobrovoľníkoch!

Do roku 2011 nebola v právnom poriadku Slovenskej republiky zakotvená všeobecná úprava dobrovoľníctva, ale len čiastkové úpravy ako napr. zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, čo v praxi spôsobovalo výrazné problémy, ktoré brzdili túto významnú pozitívnu ľudskú aktivitu. Dôležitú úlohu pri tvorbe návrhu zákona zohrala aj Európska únia, ktorá vyhlásila rok 2011 za európsky rok dobrovoľníctva.

Na Slovensku bol preto dňa 21. 10. 2011 prijatý **zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov** (ďalej len "**zákon o dobrovoľníctve**"), ktorý upravuje právne postavenie dobrovoľníka a právne vzťahy pri poskytovaní služieb, činností a iných výkonov dobrovoľníkom (ďalej len „dobrovoľnícka činnosť“).

Dobrovoľníkom je podľa § 2 zákona o dobrovoľníctve fyzická osoba po dovŕšení 15. roku veku, ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a spĺňa podmienky ustanovené zákonom o dobrovoľníctve, ak dobrovoľnícku činnosť vykonáva mimo svojich pracovných povinností, služobných povinností a študijných povinností vyplývajúcich jej zo zákona, z pracovnej zmluvy, zo služobnej zmluvy, zo študijného poriadku alebo z iného obdobného pre neho záväzného dokumentu, nevykonáva pre orgán alebo funkcionára právnickej osoby, ktorej je členom, zamestnancom, žiakom alebo študentom, vykonáva dobrovoľnícku činnosť mimo svojho podnikania alebo inej samostatnej zárobkovej činnosti.

Podľa zákona o dobrovoľníctve Vás v rámci spolupráce môže SPDDD Úsmev ako dar vyslať vykonávať dobrovoľnícku činnosť aj pre inú organizáciu, čo sa môže stať pri realizácii aktivít, kde si vzájomne vypomáhame s inými treťosektorovými organizáciami, ktoré zabezpečujú časť nejakých našich aktivít (napr. obsluha skákacích hradov, realizácia súťaží pre deti v rámci táborov, Najmilšieho koncertu roka atď.). SPDDD Úsmev ako dar by bola v tom prípade **vysielajúcou organizáciou**. Reálny rozdiel nie je badateľný, len Vám na daný čas môže byť nadriadeným niekto iný, než Váš KDDP.

Zo zákona o dobrovoľníctve vyplývajú určité povinnosti pre SPDDD Úsmev ako dar ako aj pre dobrovoľníka. Medzi najvýznamnejšie **povinnosti SPDDD Úsmev ako dar**, s ktorými sa stretnete, patria:

1. **uzavrieť zmluvu o dobrovoľníckej činnosti**, ktorá podľa zákona o dobrovoľníctve musí obsahovať minimálne tieto údaje:
 - a) označenie dobrovoľníka v rozsahu: meno, priezvisko, dátum narodenia, adresu trvalého pobytu a adresu bydliska, ak je odlišná od adresy trvalého pobytu,
 - b) označenie prijímateľa dobrovoľníckej činnosti, teda údaje SPDDD Úsmev ako dar, v rozsahu: názov, sídlo, IČO a uvedenie štatutárneho orgánu,
 - c) miesto, obsah a trvanie dobrovoľníckej činnosti,
 - d) ak sa SPDDD Úsmev ako dar a dobrovoľník dohodli, tak uvedenie materiálneho zabezpečenia dobrovoľníka, najmä spôsobu stravovania a ubytovania dobrovoľníka, spôsobu dopravy alebo úhrady cestovných náhrad spojených s cestou na miesto výkonu dobrovoľníckej činnosti, príspevok na úhradu nevyhnutných výdavkov na miesto vykonávania dobrovoľníckej činnosti, alebo poskytnutie jednotného oblečenia alebo iného osobného vybavenia,
 - e) dôvody a spôsob predčasného skončenia dobrovoľníckej činnosti,
 - f) iné údaje o dôležitých skutočnostiach, ktoré sú pre vykonávanie dobrovoľníckej činnosti nevyhnutné, a ktoré sú preventívne z hľadiska ochrany života alebo zdravia dobrovoľníka, najmä vykonanie inštruktáže, výcviku, školenia alebo inej odbornej prípravy, spôsob komunikácie s koordinátorom dobrovoľníckej činnosti a dobrovoľníckych programov, resp. predsedom pobočky.Navyše sa môže dobrovoľník a Úsmev ako dar dohodnúť na poistení zodpovednosti za škodu a úrazom poistení (ktoré štandardne uzatvárame všetkým osobám, ktoré idú na tábory). V tejto súvislosti máme zo zákona o dobrovoľníctve i z Nariadenia GDPR právo spracúvať Vaše osobné údaje bez osobitného súhlasu, preto je potrebné pripraviť sa na to, že tieto údaje budeme vyžadovať do zmluvy o dobrovoľníckej činnosti za samozrejmeho dodržania ostatných povinností týkajúcich sa ochrany osobných údajov,
2. **zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia** dobrovoľníka pri výkone dobrovoľníckej činnosti, vrátane poučenia o BOZP a poučenia o požiarnej ochrane. Ak to vyžaduje ochrana života a zdravia, je SPDDD Úsmev ako dar povinný zabezpečiť dobrovoľníkovi aj pitný režim, ochranné pracovné pomôcky, odev, obuv, umývacie, čistiace a dezinfekčné prostriedky, čo je len mimoriadne ojedinelý prípad, pretože všetky deti a rodiny, s ktorými pracujú dobrovoľníci, spĺňajú hygienické štandardy. Pitný režim je však v SPDDD Úsmev ako dar skôr štandardom než plnením zákonnej povinnosti.
3. **poučiť dobrovoľníka o rizikách** spojených s výkonom dobrovoľníckej činnosti, ktorá by mohla ohroziť jeho zdravie alebo život, podľa povahy a druhu dobrovoľníckej činnosti. Na rizikové činnosti však v SPDDD Úsmev ako dar najímame profesionálov a odborníkov, a rovnako tak s rizikovými jednotlivcami a rodinami pracujú len naši odborní pracovníci.

4. **vydať písomné potvrdenie** o trvaní, rozsahu a obsahu dobrovoľníckej činnosti dobrovoľníka a písomné hodnotenie **dobrovoľníckej činnosti**, ak o to dobrovoľník požiada. Aj to je dôvod, pre ktorý s Vami potrebujeme uzavrieť písomnú zmluvu o dobrovoľníckej činnosti.

Povinnosťami dobrovoľníka sú v zásade:

1. **uzavrieť zmluvu a** na tento účel **poskytnúť potrebné údaje**,
2. v prípade výkonu dobrovoľníckej činnosti v zahraničí (zvyčajne len zahraničné tábory), predložiť potvrdenie o zdravotnom stave, vzhľadom na druh a povahu dobrovoľníckej činnosti uvedenej v zmluve.

My, v Úsmeve ako dar, dbáme na kvalitu našej práce a vysoký morálny kredit SPDDD Úsmev ako dar, jej zamestnancov i dobrovoľníkov, preto nad rámec zákonných povinností predpokladáme, že sa dobrovoľník:

3. zaviaže dodržiavať aj etický kódex dobrovoľníka,
4. oboznámi s pravidlami morálnej zodpovednosti dobrovoľníka a pracovníka SPDDD Úsmev ako dar,
5. zaviaže šíriť dobré meno SPDDD Úsmev ako dar a riadiť sa všetkými pokynmi, manuálmi, príručkami a inými dokumentmi SPDDD Úsmev ako dar, dohodami, resp. zmluvami so SPDDD Úsmev ako dar tak, aby nevznikla akákoľvek ujma (finančná, materiálna, morálna, spoločenská, iná) dobrovoľníkovi, SPDDD Úsmev ako dar, jej zamestnancom a ostatným dobrovoľníkom, cieľovým skupinám, s ktorými dobrovoľník vykonáva dobrovoľnícku činnosť, ostatným klientom a cieľovým skupinám SPDDD Úsmev ako dar, a taktiež partnerom, podporovateľom, či priaznivcom SPDDD Úsmev ako dar,
6. zaviaže dodržiavať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, ktoré sa dozvedel pri výkone dobrovoľníckej činnosti.

3. Práva a povinnosti detí a rodičov

Dôvodom, prečo deti končia v **centrách pre deti a rodiny** (od 01. 01. 2019 došlo k zmene názvu. Do 31. 12. 2018 ste to mohli poznať ako **detské domovy**; ďalej len ako "CDR"), je natoľko intenzívne porušovanie práv dieťaťa a povinností rodiča, že štát musí zasiahnuť a zabezpečiť bezpečnosť a zdravie dieťaťa.

Každý z nás má určité práva a povinnosti. Deti, ako najslabší článok spoločnosti, ktoré sú závislé od rodičov a od dospelých, však požívajú najvyššiu mieru ochrany. Z právneho hľadiska preto na najvyššej, medzinárodnej úrovni, vznikli dva veľmi významné dokumenty.

Prvým je **Deklarácia práv dieťaťa**, ktorá bola vyhlásená rezolúciou Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov dňa 20. 11. 1959 za účelom zabezpečenia šťastného detstva a možnosti uplatňovania si práva a slobody zakotvených v spoločnosti. Vyzýva rodičov, jednotlivcov, organizácie, miestne úrady i vlády krajín, aby uznali tieto práva a uplatňovali ich cestou legislatívnych a iných opatrení. Deklarácia z hľadiska práva nie je právne záväzným dokumentom, ale ako názov napovedá, ide o potvrdenie (deklaráciu) spoločnosťou akceptovaných práv dieťaťa. Deklarácia práv dieťaťa obsahuje 10 morálnych princípov potvrdzujúcich, že ľudstvo je povinné dať dieťaťu to najlepšie, čo má". Celý text Deklarácie práv dieťaťa je na konci tohto právneho minima.

Druhým najvýznamnejším dokumentom je **Dohovor o právach dieťaťa** prijatý Valným zhromaždením OSN dňa 20. 11. 1989 (teda 30 rokov po vyhlásení Deklarácie práv dieťaťa), ktorého ústrednou myšlienkou je: "Dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje zvláštne záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením a po ňom." Dohovor o právach dieťaťa platí na Slovensku od roku 1993. Tento medzinárodný dokument má povahu medzinárodnej zmluvy a na rozdiel od Deklarácie zaväzuje signatárske krajiny, aby pravidelne predkladali správy o stave detí na posúdenie expertom vo Výbore pre práva detí pri OSN. Spracovanie celého Dohovoru o právach dieťaťa sa vo verzii od UNICEFu nachádza na konci tohto právneho minima.

V rámci európskych a medzinárodných právnych aktov existujú rôzne ďalšie, napr. Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, Európsky dohovor o výkone práv detí, Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii ai. Tieto dokumenty vo svete práva majú zabezpečiť deťom ochranu pred ubližovaním, vykorisťovaním, zneužívaním, a to prijatím príslušných zákonov. Vyústením týchto dokumentov sú v SR právne normy, ktoré deťom zaručujú priamu ochranu (napr. vyňatie dieťaťa z rodiny pri ohrození života a zdravia, ochrana pred týraním prostredníctvom trestného práva) a nepriamu ochranu (tým, že pri prijímaní zákonov, nariadení, vyhlášok alebo iných právnych aktov sa bude prihliadať na osobitnú ochranu detí a mladistvých). O právnych normách priamej ochrany sa dočítate v kapitolách nižšie.

Právnymi normami zabezpečujúcimi nepriamu ochranu sú ustanovenia čl. 32 Listiny základných práv a slobôd a čl. 41 Ústavy SR, podľa ktorých je rodina pod ochranou zákona, zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých, zaručujú sa rovnaké práva deťom narodeným v manželstve i mimo neho, či právo rodičov na starostlivosť o deti a ich výchovu, pričom deťom sa zaručuje právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť a ustanovuje sa, že práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti ich vôli, iba rozhodnutím súdu na základe zákona. Prečo je to dôležité? Pretože všetky zákony, nariadenia, vyhlášky a opatrenia musia byť prijaté v súlade s vyššie uvedenými právami (nesmú im odporovať). Navyše, ak by chceli politici zmeniť toto nastavenie, potrebovali by na to trojpäťtinovú väčšinu všetkých poslancov NR SR, teda 90 hlasov poslancov NR SR.

Každému právu v zásade zodpovedá povinnosť. Tak napríklad, ak máme právo na život, ktoré má aj iný človek, vyplýva z toho naša povinnosť zdržať sa takého konania, ktoré by iného zbavilo života. Rovnako tak práva aj povinnosti majú rodičia i deti. Konkrétne práva a povinnosti rodičov i detí upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len ako „**Zákon o rodine**“), avšak vychádza sa aj z Ústavy SR a medzinárodnoprávných dokumentov.

Medzi **práva detí** patrí právo na:

1. meno a štátnu príslušnosť,
2. prednostnú ochranu a pomoc,
3. výživu, bývanie a zdravotnícke služby,
4. zdravý duševný a telesný vývin,
5. ochranu pred zanedbávaním, krutosťou a využívaním,
6. oddych,
7. rovnosť bez rozdielu rasy, náboženstva, pôvodu a postavenia,
8. zvláštnu opateru pri telesnom, duševnom alebo sociálnom postihnutí,
9. lásku, porozumenie a starostlivosť,
10. bezplatné vzdelávanie, hru a zotavenie,
11. výchovu v duchu znášanlivosti, mieru a bratstva, a
12. právo vyjadriť svoj názor.

Na druhej strane **povinnosťou detí** je povinnosť:

1. prejavovať úctu rodičom a rešpektovať ich,
2. vzájomne si v rodine pomáhať,
3. podieľať sa osobnou pomocou na spoločných potrebách rodiny a prispievať na úhradu potrieb rodiny podľa svojich schopností, možností a majetkových pomerov,
4. spolupracovať so svojimi rodičmi v záujme starostlivosti o neho a jeho výchovu,
5. plniť si svoje vzdelávacie povinnosti primerane svojim schopnostiam,
6. vyvarovať sa spôsobu života, ktorý by mohol byť preň ohrozujúci, najmä užívania látok, ktoré poškodzujú jeho telesné a duševné zdravie.

Právami rodičov potom sú:

1. vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením,
2. požívať úctu a právo na vzájomnú pomoc od detí,
3. určovať pravidlá fungovania rodiny,
4. mať súkromie, odpočinok a relaxáciu,
5. zastupovať dieťa a rozhodovať zaň vo veciach, na ktoré nie je spôsobilé,
6. stýkať sa s dieťaťom (napr. ak je v CDR),
7. spravovať jeho majetok väčšej hodnoty (napr. vreckové si dieťa spravuje samo, ale sirotské sa ukladá na osobitný účet, ak je dieťa v CDR),
8. použiť pri výchove dieťaťa primerané výchovné prostriedky tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývin dieťaťa,
9. rozhodnúť o štátnom občianstve maloletého dieťaťa a o mene a priezvisku,
10. udeliť súhlas na poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
11. rozhodnúť o príprave maloletého dieťaťa na budúce povolanie (častou je napr. diskusia dieťaťa v CDR s dobrovoľníkom o zmene školy).

Nakoniec **povinnosťami rodičov** sú:

1. sústavne a dôsledne sa starať o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin maloletého dieťaťa,
2. prispievať do rodiny podľa svojich možností, schopností a majetkových pomerov (finančne, materiálne),
3. zastupovať záujmy detí ako ich zákonný zástupca,
4. spravovať ich majetok s náležitou starostlivosťou,
5. zabezpečiť rodine pokojné a bezpečné prostredie,
6. dať deťom možnosť vyjadriť svoj názor, vypočuť ich a venovať náležitú pozornosť ich názoru zodpovedajúcu veku a rozumovej vyspelosti,
7. chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

Ako možno z uvedeného výpočtu práv a povinností vidieť, tieto sa niekedy prelínajú. Právo rodiča je zároveň jeho povinnosť, alebo spolu úzko súvisia, keď právu dieťaťa zodpovedá povinnosť rodiča a naopak. V prípade porušovania povinností detí, porušovania práv detí, ako aj porušovania povinností rodičov, zneužívania práv rodičov alebo zanedbávania ich práv a povinností ponúka Zákon o rodine riešenie formou výchovných opatrení, obmedzenia, pozastavenia alebo pozbavenia rodičovských práv (a povinností), pričom tieto by mali byť aplikované v takomto poradí.

V zmysle Dohovoru o právach dieťaťa, čl. 5 Základných zásad Zákona o rodine i procesných noriem je pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa týkajú maloletého dieťaťa, prvoradým hľadiskom jeho záujem. Ak je to teda v záujme mal. dieťaťa, **súd** môže ako prvé uložiť nasledovné **výchovné opatrenia**:

- a) vhodným spôsobom napomenie maloleté dieťa, jeho rodičov a iné fyzické osoby, ktoré svojím správaním ohrozujú alebo narušujú jeho riadnu výchovu,
- b) určí nad výchovou maloletého dieťaťa dohľad; dohľad vykonáva najmä za súčinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, obce, školy, neštátnych subjektov a zariadenia, v ktorom je maloleté dieťa umiestnené,
- c) uloží maloletému dieťaťu obmedzenie v rozsahu potrebnom na predchádzanie a zabraňovanie škodlivým vplyvom, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť jeho priaznivý vývin; dodržiavanie uloženého obmedzenia sleduje najmä za súčinnosti obce,
- d) uloží maloletému dieťaťu a jeho rodičom povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu.

Obdobné **výchovné opatrenia** môže uložiť aj **orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** (ľudovo známe ako „sociálka“, ďalej len „orgán SPODaSK“) podľa § 12 zákona o SPO:

- a) upozorní vhodným spôsobom dieťa, jeho rodičov alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, ak svojím správaním môžu ohroziť alebo narušiť priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin dieťaťa,
- b) uloží dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosť podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulantnej starostlivosti, ak je to potrebné na uplatnenie primeraného opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre deti a diagnostiku nemožno zabezpečiť iným spôsobom,
- c) uloží dieťaťu povinnosť zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulantnej starostlivosti,
- d) uloží dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe.

Právnymi dôvodmi pre uloženie výchovného opatrenia sú:

- **nevhodné správanie sa detí**, konkrétne fajčenie, užívanie omamných látok, jednorazové vadné správanie namierené voči tretím osobám,
- **porušovanie povinností rodičov** vyplývajúcich z ich rodičovských práv a povinností, konkrétne neúčast' dieťaťa na povinnom očkovaní, ignorácia preventívnych lekárskech prehliadok, nespolupráca so školou, umožnenie návštev nočných barov, diskoték, krčiem mal. dieťaťu.

Ak tieto výchovné opatrenia, ak boli uložené, nevedli k náprave, a je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd **odníme** dieťa zo starostlivosti rodičov, alebo osôb, ktoré majú dieťa v starostlivosti. (§ 37 ods. 3 Zákona o rodine)

3.1. Sociálne a právne dôvody vyňatia dieťaťa

Ako bolo vyššie uvedené, Ústava SR zakotvuje v čl. 41 ods. 4 právo rodičov a detí na rodičovskú výchovu a starostlivosť. V zmysle tohto článku je súdržnosť rodiny a rodina ako celok na prvom mieste. Aj SPDDD Úsmev ako dar sa riadi touto hodnotou, ostatne preto naše motto znie: „aby rodina zostala spolu“. Aby nedochádzalo k zanedbávaniu, ubližovaniu, či týraniu detí, Ústava SR umožňuje odňať dieťa aj proti vôli rodičov. Toto právo (štátu) je však obmedzené tým, že práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti ich vôli, iba rozhodnutím súdu na základe zákona. To znamená, že výlučne súd môže rozhodnúť o odňatí dieťaťa rodičom, a to len a jedine na základe zákona (predovšetkým Zákona o rodine). Inak sa štát nemá čo starať do rodiny. Zákony však veľakrát upravujú spoločenské vzťahy iba abstraktne. Je to jednak z dôvodu, že zákon nemôže myslieť na úplne všetky situácie v živote, jednak z dôvodu vývoja spoločnosti a vzťahov v nej, a jednak z dôvodu v súčasnosti preferovania slobody jednotlivca a čo najmenších zásahov štátu do života a správania jednotlivcov. Z tohto dôvodu môžeme hovoriť v podmienkach činnosti SPDDD Úsmev ako dar o sociálnych a právnych dôvodoch vyňatia dieťaťa z rodiny.

Sociálne dôvody vyňatia dieťaťa z rodiny sú širšie než právne, pretože zahŕňajú širšiu škálu problémov, pre ktoré sa rodina rozpadla. Najčastejšie sociálne dôvody Vám uvádzame pre lepšie pochopenie detí, ich správania a kvalitnejšiu prácu s nimi, podľa výskumov z rokov 2006 a 2017, ktoré viac-menej pretrvávajú.

Na strane dieťaťa to boli zanedbávanie školskej dochádzky, úteky z domu a túlanie sa, páchanie trestnej činnosti, členstvo v nevhodnej partii a poruchy správania v škole, poruchy správania vo vzťahu k rodičovi a vo vzťahu k iným deťom. (Mikloško, 2011)

Na strane rodičov to boli podľa Mikloška (2011) nevhodné podmienky na bývanie (netečúca voda, chýbajúce kúrenie), alkoholizmus, drogy, gamblerstvo a iné závislosti, nezamestnanosť, strata bývania a bezdomovectvo celých rodín, výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody, úmrtie, týranie, domáce násilie, sexuálne zneužívanie; či podivuhodný prípad 10 ročného dieťaťa, ktoré vypadlo z 5. poschodia, zázrakom prežilo, jeho matka skončila vo väzení (otec je neznámy) a dieťa tým pádom v CDR.

Deti, s ktorými sa stretávame v ústavnej starostlivosti, často pochádzajú z rodín:

- v ktorých boli vážne problémy a nebolo dost' síl, možností, či vôle na ich konštruktívne prekonanie alebo prekonaniu týchto problémov bránili závažné prekážky,
- kde dospelí neboli dostatočne pripravení na svoju rodičovskú rolu, nemali dostatočné sociálne zručnosti, prípadne nemali dostatočnú podporu širšej rodiny,
- kde sa dlhodobo vyskytovali vážne problémy na strane dospelých (osobné, psychické, ale aj zdravotné). Mnohí z dospelých si nevedeli pripustiť či priznať, že majú problémy, ktoré sa im vymkli z rúk a je potrebné vyhľadať odbornú pomoc (alkohol, drogy, násilie, patologické hráčstvo, nespracovaná trauma z minulosti, nízka finančná gramotnosť...),

- kde sa dospelí v aktuálnom čase zodpovedajú za svoje správanie, prípadne absolvujú programy, ktoré im pomáhajú dostať sa z problémov (väzba, liečba závislostí ap.) a objektívne sa nemôžu podieľať na výchove,
- kde sa vyskytli vážne problémy u viacerých generácií (viacgeneračná chudoba, viacgeneračná nezamestnanosť, viacgeneračná promiskuita, viacgeneračné zneužívanie alebo týranie detí...) a opakujú sa (niekedy objektívne) aj tie isté neúspešné stratégie, či vzorce riešenia týchto situácií, a tak zákonite vedú k zlyhaniu funkčnosti rodiny, prípadne rodičovských kompetencií,
- kde bolo prítomné dieťa, resp. deti so špecifikami či limitmi v správaní, v mentálnom či zdravotnom vývine a rodina nemala dosť kompetencií, prípadne síl, na akceptáciu takéhoto dieťaťa,
- kde chýba jeden z rodičov, častokrát otec (nie je to však pravidlom) a v období dospievania je všetka ťarcha výchovy i zabezpečenie na jednom rodičovi bez podpory širšej rodiny či komunity. (Mikloško, 2011)

Zo sociálneho hľadiska je vtedy odobratie dieťaťa z rodinného prostredia jedinou alternatívou ako pomôcť dieťaťu. Toto vyňatie dieťaťa z rodiny však môže nastať len na základe rozhodnutia súdu a len zo zákonných (právnych) dôvodov.

Právne dôvody vyňatia dieťaťa z rodiny, ktoré nachádzame v Zákone o rodine, sú pomerne redukovanejšie, pretože nezahŕňajú sociálne a ľudské aspekty, ale predpoklady a postupy stanovené zákonom, ktoré súd musí dodržať, aby mohlo dieťa vyňať.

Právnymi dôvodmi vyňatia dieťaťa (odňatia zo starostlivosti rodičov aj proti ich vôli), ak vyššie spomenuté uložené výchovné opatrenia nevedli k náprave a súčasne je odňatie dieťaťa v jeho záujme, alebo, ak neboli uložené výchovné opatrenia a je to potrebné v záujme mal. dieťaťa, sú:

- nevhodné správanie sa detí extrémne vybočujúce z rámca,
- záškoláctvo vo väčšom rozsahu
- iné porušenia školského poriadku
- drobné krádeže (intenzity priestupku)
- ničenie cudzieho majetku
- predčasný sexuálny život
- požívanie alkoholických nápojov a omamných látok
- ocitnutie sa bez akejkoľvek starostlivosti
- vážne ohrozenie jeho života, zdravia a priaznivého vývinu

- závažná prekážka vo výkone rodičovských práv a povinností oboch rodičov, napr. dlhodobé odlúčenie od dieťaťa pre štúdium, výkon povolania, zlý zdravotný stav, výkon trestu odňatia slobody,
- trvalo neusporiadaný spôsob života rodičov,
- nevykonávanie rodičovských práv a povinností rodičmi vôbec,

- nezabezpečovanie výchovy mal. dieťaťa, vrátane nezabránenia utrpenia dieťaťa, zlyhaní pri zabezpečení potrieb dieťaťa (výživa, bývanie, ošatenie, zdravotná star.),
- zneužívanie rodičovských práv a povinností, najmä týraním, zneužívaním, zanedbávaním mal. dieťaťa alebo iným zlým zaobchádzaním s mal. dieťaťom, ale aj ohrozovaním telesného a duševného vývinu mal. dieťaťa, umožňovania mu páchať trestnú činnosť, viesť nemorálny spôsob života, pričom musí ísť o aktívnu činnosť (rodičia posielajú mal. deti kraďnúť do obchodu), nie pasívny postoj (tolerujú ich krádeže v partii),
- zanedbávaním výkonu rodičovských práv a povinností závažným spôsobom napriek predchádzajúcim upozorneniam, napr. trvalé ponechanie dieťaťa v škôlke s nezaujmom o jeho prevzatie späť, nemorálny spôsob života, sústavné neplnenie vyživovacej povinnosti. (Pavelková, 2019)

Za osobitné právne dôvody vyňatia dieťaťa treba považovať najzávažnejšie zásahy do života, zdravia a vývinu dieťaťa už aj v rovine trestného práva, ktorými sú sexuálne zneužívanie rodinnými príslušníkmi (pedofília) vrátane súložie medzi príbuznými, fyzické a psychické týranie detí, obchodovanie s deťmi, nútené sobáše, zneužívanie detí na prostitúciu, nútené žobranie detí, zneužívanie na páchanie trestnej činnosti, až po detskú pornografiu.

Nedostatočné bytové alebo majetkové pomery rodiny nemožno považovať za dôvod na vyňatie dieťaťa. Ak je však rodina na ulici, stane sa rodinou bez domova, dieťa bude musieť súd vyňať v záujme zabezpečenia ochrany jeho života a zdravia.

3.2. Postup pri vyňatí (odňatí) dieťaťa z rodiny

Právne normy chránia deti na abstraktnej úrovni tým, že ustanovujú, čo sa smie, a čo už nie. Lenže na zrealizovanie ochrany je potrebné, aby sa o potrebe ochrany dieťaťa dozvedel niekto kompetentný. Pred uvedením samotného postupu vyňatia dieťaťa po právnej stránke si preto musíme objasniť, ako sa kompetentné orgány dozvedia o probléme. V otázke iniciatívy ochrany dieťaťa existujú v zásade dve možnosti:

1. Dieťa samotné má právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv orgán SPODaSK, iný štátny orgán, zariadenie, obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt, školu, školské zariadenie alebo poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Všetky uvedené orgány, právnické osoby a fyzické osoby sú povinné poskytnúť dieťaťu okamžitú pomoc pri ochrane jeho života a zdravia, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom chránených záujmov, a to aj sprostredkovaním tejto pomoci. To platí aj vtedy, ak dieťa nemôže vzhľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť požiadať o pomoc samo, ale prostredníctvom tretej osoby. Dieťa má právo požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv aj bez vedomia rodičov alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa. Práva a povinnosti rodičov však ani po takomto oznámení nezanikajú.

2. Každý z nás má dve právne povinnosti:

I. upozorniť orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na porušovanie práv dieťaťa – toto je najtypickejší spôsob začatia procesu ochrany dieťaťa, pretože právnu povinnosť má každý. Učiteľ, lekár, zdravotná sestra, sused, tréner, spolužiaci a ich rodičia, kamaráti a ich rodičia, zamestnanci CDR, rodinný príslušník, či druhý rodič, ak sám nedokáže zjednať nápravu (napr. týranie iba jedným rodičom), ba dokonca obaja rodičia (ak napr. prebieha šikana v škole a rodičia, poťažmo učitelia, nedokážu zjednať nápravu sami; uvedené sa vzťahuje aj na zamestnancov CDR, pretože nie je výnimkou, že deti z CDR sú v škole šikanované). Oznámenie teda môže (a musí) urobiť ktokoľvek; nerozlišuje sa medzi upozornením urobeným kvalifikovanou osobou (lekár, psychológ, sociálny pracovník) a „obyčajným“ človekom. Každé má rovnakú váhu.

II. bezodkladne oznámiť na najbližšej polícii, ak sa hodnoverne dozvie, že iný spáchal zločin, na ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej desať rokov, napríklad, že dieťa je dlhodobo týrané, sexuálne zneužitie, či inak veľmi závažne poškodzované. Zanedbanie tejto povinnosti môže mať trestnoprávne dôsledky. Tu sa pristavme. Aj napriek právnej povinnosti treba mať na pamäti dve významnosti:

- jednak, že deti si môžu koľkokrát vymýšľať, my môžeme nesprávne interpretovať niektoré udalosti a vyjadrenia, tieto môžu byť zle zachytené v kontexte, atď., preto udania robte naozaj, ak máte hodnoverne zistené skutočnosti, tzn. z viacerých nezávislých zdrojov sa dozviete tú istú informáciu (pozor na partie kamarátok), boli ste upozornení na potenciálneho páchatel'a ap., čo však súčasne neznamená, že máte robiť vyšetrovanie,

- a jednak, že trestnoprávne dôsledky na Vás nečíhajú, ak by ste oznámením seba alebo blízku osobu uviedli do nebezpečenstva smrti, ublíženia na zdraví, inej závažnej ujmy alebo trestného stíhania. Trestným nie je ani neoznámenie trestného činu v prípade, ak sa o ňom osoba dozvedela pri výkone pastoračnej činnosti (bohoslovec), vrátane spovedného tajomstva, alebo ak má osoba zákonom uznanú povinnosť mlčanlivosti.

Rovnaké podmienky sa vzťahujú aj na povinnosť prekaziť trestný čin, ak je, jednoducho povedané, páchatel' prichytený pri čine (napr. viete, že dieťa na tábore má 14 rokov a nájdete ho súložiť s iným – treba to okamžite prekaziť).

Príznačný rozdiel v uvedených dvoch povinnostiach spočíva predovšetkým v tom, že upozorniť orgán SPODaSK má povinnosť každý, v podstate pri každom porušovaní práv dieťaťa, zatiaľ čo povinnosť oznámiť vedomosť o trestnom čine alebo prekaziť páchanie trestného činu má síce tiež každý, ale len pri závažných trestných činoch a len vtedy, ak tým nevystaví seba alebo blízku osobu nebezpečenstvám.

Zákon o rodine **umožňuje** urobiť oznámenie o porušovaní práv a povinností detí a rodičov každému na orgáne SPODaSK, na obci (obecný úrad, miestny úrad mestskej časti, mestský úrad, či v Bratislave a Košiciach magistrát) alebo súdu.

Ako bolo uvedené, v prvom rade by mali byť ukladané výchovné opatrenia, a to buď orgánom SPODaSK, alebo priamo súdom. Ak tieto nevedú k náprave, prípadne sú naplnené iné právne dôvody odňatia dieťaťa (niektorý druh porušovania práv a povinností a súčasne záujem alebo potreba mal. dieťaťa), bude potrebné dieťa odňať. V SPDDD Úsmev ako dar a v sociálnej práci je zaužívaný pojem vyňatie dieťaťa, právny poriadok však používa pojem **odňatie dieťaťa**.

Ako sme si už tiež uviedli, jedine súd a jedine na základe zákona môže rozhodnúť o odňatí dieťaťa zo starostlivosti rodičov aj proti ich vôli, preto si uvedieme možné postupy.

POSTUP PRED ZAČATÍM KONANIA NA SÚDE

Porušovanie práv alebo povinností dieťaťa alebo rodiča niekto oznámi **obci** alebo sa to obec dozvie vlastnou činnosťou. Obec:

- môže vykonať sociálne šetrenie (prešetriť sociálne pomery) a sama podať návrh na súd, aby nariadil niektoré z výchovných opatrení uvedených vyššie a súčasne (zákon predpokladá, že) upozorní orgán SPODaSK,
- upozorní priamo orgán SPODaSK, najmä, ak ide o závažnejšie porušovanie práv alebo povinností dieťaťa alebo rodiča, alebo rodič nechá dieťa na obci, alebo niekto donesie nájdené dieťa na obec, alebo obec nájde túlajúce sa dieťa bez domova,
- podá podnet na ktorýkoľvek súd.

Orgán SPODaSK sa môže o porušovaní práv alebo povinností dieťaťa alebo rodiča dozvedieť vlastnou činnosťou, postúpením podnetu alebo upozornením. Orgán SPODaSK v postupe odňatia dieťaťa vykonáva úkony v závislosti od situácie a záujmu mal. dieťaťa. Činnosť orgánu SPODaSK môžeme rozdeliť na dva okruhy:

- I. keď je potrebné konať neodkladne,
- II. keď riešenie znesie odklad.

Ak je potrebné konať neodkladne, tzn., že maloletý sa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti alebo jeho život, zdravie a priaznivý vývin sú vážne ohrozené alebo narušené, napr. nájde sa túlajúce dieťa bez domova, dieťa je opustené vo svojom obydli, dieťa je brutálne zanedbávané, zneužívané, bolo niekde zanechané ap., orgán SPODaSK podáva **návrh** na súd **na nariadenie neodkladného opatrenia vo veci ochrany maloletého** (súd musí rozhodnúť do 24 hodín). V tejto súvislosti, ak je to potrebné, teda ak potrebuje vstúpiť orgán SPODaSK do obydli, musí podať aj **návrh na povolenie vstupu do obydli**, pretože obydlie je Ústavou SR chránené a nik doň nesmie vstúpiť bez súhlasu toho, kto tam býva (čiže aj keby bola rodina v nájme, je potrebný súhlas nie prenajímateľa, ale tejto rodiny), okrem zákonom vymedzených prípadov pre presne stanovené subjekty (najmä Policajný zbor SR, Mestská polícia). Spolu s návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia podá súdu aj **návrh vo veci samej**.

Ak riešenie situácie znesie odklad, tzn., že nie je ohrozený život alebo zdravie mal. dieťaťa, neocitlo sa bez akejkoľvek starostlivosti, orgán SPODaSK vykonáva sociálne šetrenie, hľadá rôzne možnosti pre dieťa, kontaktuje rodinu dieťaťa a vyhodnocuje, či je z jeho pohľadu potrebné a v záujme dieťaťa jeho odňatie. Ak áno, môže podať **návrh na nariadenie neodkladného opatrenia vo veciach osobnej starostlivosti o maloletého** a podáva na súd **návrh vo veci samej**.

Návrhom vo veci samej môže orgán SPODaSK navrhnúť viaceré riešenia, pričom z hľadiska činnosti SPDDD Úsmev ako dar sú relevantné návrhy na:

- zverenie do náhradnej osobnej starostlivosti,
- zverenie do pestúnskej starostlivosti,
- nariadenie ústavnej starostlivosti
- (osvojenie).

Nakoniec, ak niekto urobí oznámenie o porušovaní práv a povinností detí a rodičov na súde, podľa Civilného mimosporového poriadku **súd** vybavuje podnety a upozornenia fyzických osôb a právnických osôb a vykonáva opatrenia na zabezpečenie riadnej starostlivosti o maloletých. Na tento účel môže súd aj pred začatím konania vykonať potrebné procesné úkony, najmä predvolanie na výsluch, obhliadku, žiadosť o vyjadrenie alebo o súčinnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, obce alebo iných fyzických osôb a právnických osôb.

Ak by niekto prišiel alebo zavolať do **SPDDD Úsmev ako dar** a upozornil nás, taktiež je našou povinnosťou kontaktovať orgán SPODaSK, prípadne odporučiť oznamovateľovi zavolať priamo na orgán SPODaSK, ktorý má aj pohotovostný mobilný telefón.

KONANIE NA SÚDE

Vo veciach (veľmi zjednodušene) odňatia dieťaťa môže začať konanie na súde buď na návrh, alebo aj bez návrhu. To znamená, že súd môže aj sám začať konanie, ak je to potrebné v záujme rýchlej a efektívnej ochrany dieťaťa.

Bez ohľadu na to, ako konanie začne, existujú dva okruhy konaní:

- I. konanie o nariadenie neodkladného opatrenia (predbežné konanie) a
- II. konanie vo veci samej.

Ak súd rozhoduje o nariadení neodkladného opatrenia, tak rozhoduje o dočasnom opatrení, ktorým sa poskytuje ochrana dieťaťu až do rozhodnutia súdu vo veci samej. Vtedy súd nemusí vykonávať výsluchy, nariadovať pojednávanie, ani si vyžadovať vyjadrenia účastníkov, pretože cieľom je rýchle rozhodnutie súdu a zabránenie škodám na živote, zdraví a vývine dieťaťa. Je to tak preto, že ako sme si uviedli, len súd môže odňať dieťa rodičom, ak na to existuje právny dôvod. Treba však odlišovať, či existujú sociálne alebo právne dôvody odňatia dieťaťa. Ak existujú sociálne dôvody, je možné s rodinou pracovať aj bez odňatia

dieťaťa. Súd môže rozhodnúť o odňatí len vtedy, ak existujú právne dôvody, pretože existencia sociálnych dôvodov odňatia nemusí zakladať existenciu právnych dôvodov odňatia, avšak právne dôvody vždy budú zahŕňať tie sociálne. Oba typy sme popísali vyššie.

Ak súd bude konať vo veci samej, platí v podstate to isté, čo v predchádzajúcom odseku, s tým rozdielom, že súd bude musieť vykonať už aj výsluch účastníkov, vyžiadať si správy, vyjadrenia, vyhľadávať dôkazy, a vôbec zistiť celkovú skutočnú situáciu. Tu je dôležité upozorniť, že na názor dieťaťa, ktoré je schopné vyjadriť ho samostatne, súd musí prihliadnuť. Spravidla to je od 5-6 rokov veku dieťaťa.

ROZHODNUTIE

Súd o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia musí rozhodnúť. Pre naše účely postačí vedieť, že mu môže vyhovieť alebo ho zamietnuť. Uviedli sme viacero typov neodkladných opatrení.

Nariadenie neodkladného opatrenia vo veci ochrany maloletého sa využíva vtedy, keď sa ocitne bez akejkoľvek starostlivosti alebo jeho život, zdravie a priaznivý vývin sú vážne ohrozené alebo narušené. Súd musí rozhodnúť do 24 hodín od doručenia návrhu, prípadne rozhodne bez návrhu (napr. rodičov z pojednávania odvedú rovno do basy a dieťa ostane bez rodičov, tak tento trestný súd môže vydať neodkladné opatrenie). Rozhodnutím súdu bude dočasné zverenie dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorú súd v rozhodnutí určí. Nazýva sa to aj 24 hodinové neodkladko (predtým 24 hodinové predbežko). Keďže ide o dočasné zverenie dieťaťa, bude treba vyriešiť formu náhradnej starostlivosti.

Nariadenie neodkladného opatrenia vo veciach osobnej starostlivosti o maloletého sa využíva vtedy, ak dieťa nie je bez akejkoľvek starostlivosti alebo jeho život, zdravie a priaznivý vývin nie sú vážne ohrozené alebo narušené, napr. pri nariadení výchovného opatrenia, keď je dieťa odňaté a umiestnené do CDR. O tomto rozhodnutí rozhoduje súd do 7 dní, prípadne aj bez návrhu. Rozhodnutím súdu bude povinnosť toho, kto má dieťa pri sebe odovzdať ho do starostlivosti toho, koho súd označí v rozhodnutí. Napríklad rodič bude musieť odovzdať dieťa CDR, alebo CDR bude mať povinnosť odovzdať dieťa náhradnému rodičovi pred riadnym rozhodnutím o zverení dieťaťa do NOS.

Až na základe takéhoto rozhodnutia súdu môže byť dieťa odňaté rodičom aj proti ich vôli a odovzdané tomu, kto je v rozhodnutí určený, čo bude zvyčajne CDR alebo náhradný rodič. Následne prebieha ďalšie (odlišné) konanie, ktoré je spojené s ďalším osudom dieťaťa.

3.3.Náhradná starostlivosť

Po odňatí dieťaťa rodičom je potrebné ihneď riešiť jeho ďalší osud, aby neostalo vo vzduchoprázdne. Na tento účel slúžia inštitúty náhradnej starostlivosti. V SPDDD Úsmev

ako dar, niekedy aj v sociálnej práci, sa stretnete s delením starostlivosti a rodín na: biologická rodina – náhradná starostlivosť (náhradná osobná starostlivosť (NOS), pestúnska starostlivosť, osvojenie) – ústavná starostlivosť. Zákon však starostlivosť a rodiny delí na: biologická rodina – náhradná starostlivosť (NOS, pestúnska starostlivosť, ústavná starostlivosť) – osvojenie. V SPDDD Úsmev ako dar pracujeme so všetkými druhmi uvedených rodín a detí v typoch starostlivosti.

Náhradnou starostlivosťou je viacero osobitne usporiadaných, na seba nadväzujúcich a vzájomne sa podmieňujúcich dočasných opatrení, ktoré nahrádzajú osobnú starostlivosť rodičov o maloleté dieťa v prípadoch, ak ju rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť. Jej charakteristickými znakmi sú nevyhnutnosť, dočasnosť, nariadenie len na základe rozhodnutia súdu a tzv. systémová priorita. Zákon o rodine totiž určuje formy náhradnej starostlivosti a presné poradie, v akom majú byť jednotlivé formy náhradnej starostlivosti aplikované, k čomu do značnej miery prispela SPDDD Úsmev ako dar. Sú nimi v Zákone o rodine stanovenom poradí:

1. **Náhradná osobná starostlivosť** – zverenie dieťaťa do NOS je možné, ak je to v záujme dieťaťa a rodičia nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť starostlivosť o svoje dieťa. Pri zverení súd uprednostní predovšetkým príbuzného, s ktorým má dieťa dobrú citovú a vzťahovú väzbu, najčastejšie starého rodiča, tetu/uja, súrodenca. Ide o najžiaducejší typ náhradnej starostlivosti. Cieľom je ponechať dieťa vo svojej biologickej rodine, hoci náhradným rodičom môže byť aj blízka osoba dieťaťa z okruhu mimo rodiny. Náhradný rodič nemusí spĺňať špecifické predpoklady. Ten, kto má dieťa v NOS, má nárok na príspevky od štátu a jeho rodičovské práva a povinnosti sú vymedzené súdnym rozhodnutím tak, že starostlivosť vykonáva v rozsahu, v akom ju vykonávajú rodičia, zastupovať dieťa a spravovať jeho majetok však môže len v bežných veciach (o zásadných otázkach teda musí rozhodnúť súd). Dieťa má teda stále svojich rodičov, avšak ich starostlivosť o dieťa je prakticky obmedzená. Povinnosť platiť výživné na dieťa zostáva zachovaná a taktiež **rodičia majú naďalej právo styku** s dieťaťom, ak nie je súdom zakázaný. NOS trvá do dovŕšenia dospelosti, smrti dieťaťa (pred dovŕšením plnoletosti) alebo osoby náhradného rodiča, alebo do právoplatnosti rozhodnutia súdu o zániku dôvodu NOS alebo zrušení NOS. Častý je žargón „náhradka“. Zjednodušene zhrnuté, deti v NOS sú najčastejšie vo svojich biologických rodinách a s rodičmi môžu, ale aj nemusia mať dobrý vzťah a pravidelný styk. (§§ 45-47)
2. **Pestúnska starostlivosť** – sa v oblasti starostlivosti o dieťa, zastupovania dieťaťa, spravovania jeho majetku a s jednou výnimkou aj predpokladov zverenia, nelíši od NOS. Zmyslom pestúnskej starostlivosti je zabezpečiť dieťaťu rodinné prostredie a tak jeho zdravý vývin v inej, než vlastnej rodine, v prípade, ak dieťa nie je možné zveriť do NOS (nik z vlastnej rodiny sa nemôže alebo nechce starať o dieťa). Rozdiel oproti NOS spočíva na strane budúcich pestúnov, u ktorých sa na rozdiel od NOS-károv vyžaduje zápis v zozname žiadateľov o náhradnú rodinnú starostlivosť (pre zápis je potrebné podať žiadosť na ÚPSVaR, absolvovať odbornú prípravu pre pestúnov, sociálne šetrenia a overenie zdravotných, morálnych a osobnostných predpokladov, pričom celý proces

trvá cca pol roka až rok) a v tom, že pestúnska rodina bude pre dieťa zvyčajne cudzia a dostane sa do nej zvyčajne z CDR. Pestúni majú taktiež nárok na príspevok od štátu. Dieťa, ktoré je v pestúnskej starostlivosti, má ako dieťa v biologickej rodine povinnosť sa podieľať na chode rodiny, prispievať do rodinného rozpočtu, ak má čím, a pomáhať pestúnom. Pestúnska starostlivosť zanikne dovŕšením plnoletosti dieťaťa, smrťou pestúnov alebo dieťaťa, rozhodnutím súdu o zrušení pestúnskej starostlivosti alebo umiestnením dieťaťa do ochranej výchovy (reedukačné centrum) alebo nástupom na výkon trestu odňatia slobody (do „basy“). Status rodičov nezaniká, **rodičia majú naďalej právo styku** s dieťaťom, ak nie je súdom zakázaný. (§§ 48-53)

3. **Ústavná starostlivosť** – je treťou formou náhradnej starostlivosti. Súd musí vždy skúmať, či dieťa možno umiestniť do NOS, a ak nemožno, tak či ho možno umiestniť do pestúnskej starostlivosti. Až následne, ako posledná možnosť, môže byť nariadená ústavná starostlivosť. Na jej realizáciu slúžia viackrát spomenuté CDR (bývalé krízové strediská a detské domovy). Súd môže podľa Zákona o rodine nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak je výchova dieťaťa vážne ohrozená alebo vážne narušená, nie je možné dieťa zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti a dieťa je osvojiteľné a nie je možné ho zveriť do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo do starostlivosti fyzickej osoby podľa osobitného predpisu, rodičia dieťaťa nežijú alebo im v starostlivosti o dieťa bráni závažná prekážka, uložené výchovné opatrenie nevedlo k náprave alebo rodičia dieťaťa sú pozbavení výkonu rodičovských práv. Opätovne zdôrazňujeme, že nedostatočné bytové alebo majetkové pomery dieťaťa nie sú dôvodom na odňatie dieťaťa, poťažmo nariadenie ústavnej starostlivosti. Ústavná (aj pestúnska) starostlivosť sa 2x do roka hodnotí spoločne s orgánom SPODaSK, obcou a zariadením, v ktorom je dieťa umiestnené a prehodnocuje sa možnosť návratu do rodiny alebo možnosť zmeny formy náhradnej starostlivosti, predovšetkým z ústavnej na inú formu. Rodičia dieťaťa sú naďalej zákonnými zástupcami, spravujú jeho majetok a rozhodujú o zásadných otázkach (keďže ide o formy náhradnej starostlivosti). Ústavná starostlivosť zaniká dovŕšením plnoletosti, no je možné ju súdnym rozhodnutím predĺžiť o rok, do skončenia strednej školy, čím dieťa získava rok starostlivosti a hradenia nákladov zo strany štátu, zrušením ústavnej starostlivosti súdom (v prípade osvojenia, návratu do rodiny, zmeny formy NS), uplynutím času, na ktoré bola ústavná starostlivosť ako výchovné opatrenie nariadená a smrťou dieťaťa. (§§ 54-55)

Vo všetkých troch prípadoch platí jedna základná vec, keďže ide o náhradnú starostlivosť, rodičia ostávajú rodičmi dieťaťa! Nemôžu vykonávať každodennú starostlivosť o dieťa, a to nie z dôvodu záujmu štátu na obmedzení práva rodičov, ale v záujme zabezpečenia náhradnej starostlivosti o dieťa tak, aby o dieťa bolo postarané. V zásade jediným spôsobom, ako sa z rodiča môže stať nerodič, je osvojenie dieťaťa.

3.4. Osvojenie

O osvojení sa môžete dočítať, že je druhom náhradnej starostlivosti. Z právneho hľadiska ide o osobitný inštitút. Tieto „rozpory“ pramenia z toho, že v reálnom živote,

nezaťaženom právnou komplikovanosťou, je vo výsledku dieťa u náhradného rodiča bez ohľadu na to, či ide o náhradnú starostlivosť alebo o osvojenie. Ak si budete študovať rôzne zdroje, dočítate sa, a môže sa Vám oprávnenne zdať, že NOS a pestúnska starostlivosť je rovnaká ako osvojenie. Treba však uviesť niekoľko rozdielov na pravú mieru.

Osvojenie, zvané aj adopcia, pozná spoločnosť už od čias starovekého Ríma. Osvojením jednotliviec alebo pár prijímajú dieťa za svoje, a nadobúdajú k nemu rovnaké práva a povinnosti, ako keby boli jeho biologickými rodičmi, preto sa nazýva aj právne rodičovstvo. Keďže v dôsledku osvojenia dieťa stráca svojich biologických rodičov, sú pre osvojenie stanovené prísnejšie podmienky. Osobitosť tohto inštitútu je zjavná aj tým, že v Zákone o rodine úpravu osvojenia nájdeme samostatne, mimo náhradnej starostlivosti. Je to preto, že nejde o dočasné, náhradné riešenie, nejde o náhradnú starostlivosť, ale ide o trvalú a v zásade nezmeniteľnú zmenu.

Osvojením vzniká medzi osvojiteľom a osvojencom **rovnaký vzťah**, aký je medzi rodičmi a deťmi. Medzi osvojencom a príbuznými osvojiteľa vzniká osvojením príbuzenský vzťah. Osvojitelia majú pri výchove detí rovnakú zodpovednosť a rovnaké práva a povinnosti ako rodičia.

Podmienky pre osvojenie môžeme rozdeliť do dvoch väčších celkov, a to hmotnoprávne a procesnoprávne podmienky.

Hmotnoprávnymi podmienkami rozumieme predpoklady osvojenia stanovené Zákomom o rodine na strane dieťaťa a na strane osvojiteľov. **Na strane dieťaťa** musia byť splnené podmienky:

1. **právna voľnosť** – na osvojenie dieťaťa je potrebný súhlas rodičov (biologických, alebo osvojiteľov, pretože aj osvojené dieťa môže byť podľa práva znova osvojené) a prípadne aj súhlas dieťaťa, ak je schopné posúdiť dosah osvojenia; súhlas nie je potrebný, ak rodičia o dieťa nejavia skutočný záujem tým, že ho nenavštevujú, neplnia si vyživovaciu povinnosť, neprejavujú záujem upraviť si pomery tak, aby sa o dieťa mohli osobne starať a to po dobu šiestich mesiacov, alebo počas dvoch mesiacov od narodenia dieťaťa neprejavovali žiaden záujem oň, alebo ak bol pôrod utajený a matka neprejavila o dieťa dva mesiace po ňom záujem o dieťa, alebo rodičia dali vopred súhlas s osvojením. O podmienkach osvojiteľnosti, teda či je dieťa právne voľné a môže byť osvojené, rozhoduje súd na návrh orgánu SPODaSK v spojení s bodom 4.,
2. **záujem dieťaťa** – nielen záujem ako prvoradé hľadisko, o ktorom sme písali vyššie, ale aj subjektívny záujem dieťaťa, tzv. chcenie mať novú rodinu a nebyť súčasťou väzieb s biologickou (pôvodnou) rodinou,
3. **zdravotný stav dieťaťa** – ktorý musí zodpovedať účelu osvojenia. Účelom skúmania zdravotného stavu je zabránenie neprimeranej záťaži dieťaťa i budúcich osvojiteľov a zároveň zabránenie zneužívaniu sociálneho systému prostredníctvom osvojenia
4. **zápis v tzv. prehľade detí, ktorým je potrebné sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť** – ktorý vedie tzv. určený ÚPSVaR a zápisu predchádza pomerne náročný

proces (CDR a orgán SPODaSK najneskôr do dvoch týždňov odo dňa umiestnenia dieťaťa v zariadení skúma podmienky osvojiteľnosti na strane dieťaťa a každých šesť mesiacov zasiela orgánu SPODaSK správu o pomeroch dieťaťa, najmä kontaktu rodiny s dieťaťom, z dôvodu možnosti vyslovenia osvojiteľnosti bez súhlasu rodičov. CDR (alebo zdravotnícke zariadenie, ak je v ňom dieťa umiestnené) zašle orgánu SPODaSK správu o zdravotnom stave dieťaťa, fotky a video dieťaťa, a začne realizovať prípravu dieťaťa na osvojenie. Orgán SPODaSK následne predkladá určenému ÚPSVaR rozhodnutie súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, sociálnu správu o dieťati, rodný list dieťaťa, posudok o zdravotnom postihnutí dieťaťa, ak bol vydaný a rozhodnutie súdu o osvojiteľnosti dieťaťa, a až vtedy môže určený ÚPSVaR zapísať dieťa do uvedeného prehľadu detí.)

Na strane budúcich osvojiteľov musia byť splnené podmienky:

1. **slovenské štátne občianstvo** (inak by išlo o medzištátne osvojenie),
2. **spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu**, ktorá sa preukazuje čestným vyhlásením,
3. **zdravotné, osobnostné a morálne predpoklady**, ktoré sa preukazujú správou o zdravotnom stave, psychodiagnostikou vykonanou v rámci prípravy na náhradnú rodinnú starostlivosť a záverečnou správou z nej, odpisom registra trestov a sociálnym šetrením,
4. **spôsob svojho života** a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti bude zaručovať, že osvojenie bude v záujme dieťaťa, čo sa skúma sociálnym šetrením pomerov,
5. **primeraný vekový rozdiel** medzi dieťaťom a budúcimi osvojiteľmi, t. j. taký, aký je medzi rodičmi a deťmi, pričom medzi dieťaťom a budúcimi osvojiteľmi nesmie byť príbuzenský vzťah (medzi starým rodičom a vnukom, avšak medzi neterou a tetou môže byť),
6. **zápis v zozname žiadateľov o náhradnú rodinnú starostlivosť** obdobne ako pestúni (pre zápis je potrebné podať žiadosť na určený ÚPSVaR s prílohami (vyplnený dotazník, overená kópia sobášneho listu v prípade manželov, správa o zdravotnom stave záujemcov o osvojenie od obvodného lekára, doklad o majetkových pomeroch za posledných 12 mesiacov (napr. potvrdenie o príjme, daňové priznanie), výpis z listu vlastníctva, resp. nájomnú zmluvu, a súhlas žiadateľov, že ÚPSVaR môže zisťovať zmeny v rozhodujúcich skutočnostiach uvedených v žiadosti a dokumentácii), ďalej absolvovať sociálne šetrenia, odbornú prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť a v jej rámci psychodiagnostiku).

Procesnoprávnymi podmienkami rozumieme úkony súdu a účastníkov súdneho konania, ako i orgánu SPODaSK. Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“) rozlišuje pri procese osvojenia tri typy konaní:

1. konanie o osvojiteľnosti (§§ 137-142),
2. konanie o predosvojiteľskej starostlivosti (§§ 151-153),
3. konanie o osvojení (§§ 143-150).

Ako bolo uvedené, **o osvojitel'nosti** (že dieťa môže byť osvojené) rozhoduje výlučne súd. O osvojitel'nosti môže rozhodnúť aj bez návrhu, ak sú splnené podmienky. Tak sa to môže stať v prípade, keď je novorodiatko nájdené opustené alebo rodičia dajú vopred súhlas s osvojením a pri rozhodovaní o neodkladnom opatrení vo veci ochrany maloletého, ktorým sa dieťa zverí FO alebo PO, súd rozhodne bez návrhu aj o osvojitel'nosti. O osvojitel'nosti rozhodne súd najneskôr do troch mesiacov odo dňa začatia konania. Túto lehotu možno predĺžiť najviac o tri mesiace, ak rozhodnutiu súdu bránia vážne dôvody a objektívne príčiny. Práve toto rozhodnutie o osvojitel'nosti potom bude súčasťou spisu podľa bodu 4. hmotnoprávných podmienok osvojenia na strane dieťaťa. Vyslovenie osvojitel'nosti má svoj význam, pretože sa ním eliminuje možnosť neúspešného osvojenia a sklamanie budúcich osvojitel'ov.

Zákon o rodine vyžaduje, aby dieťa bolo pred osvojením najmenej 9 mesiacov v starostlivosti budúcich osvojitel'ov. Zmyslom **predosvojitel'skej starostlivosti** je overenie, či osvojenie bude perspektívne, účelné a úspešné, a či sa vytvorí medzi osvojencom a osvojitel'om taký vzťah, aký je medzi rodičmi a deťmi (Pavelková, 2019), resp. možno ju chápať ako skúšobné obdobie, počas ktorého sa zisťuje, či je vôbec osvojitel' schopný plniť si voči dieťaťu rodičovské povinnosti (Mikloško, 2009). O zverení dieťaťa do predosvojitel'skej starostlivosti rozhoduje len súd na návrh budúcich osvojitel'ov, teda toto konanie nemôže začať z vlastnej iniciatívy. Zákon o rodine predosvojitel'skú starostlivosť limituje aj maximálnou dĺžkou – 18 mesiacov. V prípade nepodania návrhu na osvojenie môže súd aj bez návrhu zrušiť predosvojitel'skú starostlivosť. Budúci osvojitel' má rovnaké práva a povinnosti ako NOS-kár alebo pestún, tzn., že súd vymedzí budúcim osvojitel'om práva a povinnosti v rozhodnutí podobne, ako pri zverení dieťaťa do NOS alebo pestúnskej starostlivosti. Ak sa pestúni alebo NOS-kári rozhodnú, že si chcú dieťa osvojiť, a mali ho v starostlivosti aspoň 9 mesiacov, nie je potrebné realizovať predosvojitel'skú starostlivosť.

Posledným krokom pre osvojenie je úspešné absolvovanie **konania o osvojenie**. O osvojení rozhoduje takisto len súd a len na návrh budúcich osvojitel'ov. Súd bude v konaní zisťovať, či je dieťa právne voľné, alebo treba získať súhlas rodičov dieťaťa. Ak súhlas rodičov netreba, nie sú ani účastníkmi konania a súd zisťuje hlavne zdravotný stav budúcich osvojitel'ov a dieťaťa, poučí budúcich osvojitel'ov o ich povinnostiach a o význame osvojenia. Ak súhlas rodičov treba, je potrebné získať najprv ten. Súd rozhoduje v zásade do 6 mesiacov od podania návrhu. Zvykom je podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia na zverenie dieťaťa do predosvojitel'skej starostlivosti a súčasne návrh na osvojenie dieťaťa, aby tak dieťa mohlo ísť čo najskôr do bezpečia rodinného prostredia.

Právnym následkom osvojenia je zmena priezviska osvojeného dieťaťa (len veľmi výnimočne k zmene priezviska nedochádza, najmä, ak si to dieťa neželá), zmena rodného listu a zápis nových rodičov dieťaťa, ako aj zápis zmeny v registri obyvateľov a iných systémoch verejnej správy.

4. Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela (podľa zák. č. 305/2005 Z. z.)

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v účinnom znení (ďalej len „zákon o SPO“ alebo „ZoSPO“), upravuje sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu na zabezpečenie predchádzania vzniku krízových situácií v rodine, ochrany práv a právom chránených záujmov detí, predchádzania prehlbovaniu a opakovaniu porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov.

Sociálnoprávna ochrana detí je podľa § 1 ods. 2 zákona o SPO súbor opatrení na zabezpečenie ochrany dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ktorá rešpektuje jeho najlepší záujem podľa medzinárodného dohovoru, výchovy a všestranného vývinu dieťaťa v jeho prirodzenom rodinnom prostredí, náhradného prostredia dieťaťa, ktoré nemôže byť vychovávané vo vlastnej rodine.

Sociálna kuratela je podľa § 1 ods. 3 ZoSPO súbor opatrení na odstránenie, zmiernenie a zamedzenie prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa a plnoletej FO a poskytovanie pomoci v závislosti od závažnosti poruchy a situácie, v ktorej sa nachádza dieťa alebo plnoletá FO.

V praxi často laici za kurátora (kurátor nie je prokurátor) označujú aj iných pracovníkov úradov práce, najmä tých, ktorí vykonávajú sociálne šetrenie. S pojmom sme sa stretli pri náhradnej starostlivosti. **Sociálne šetrenie** je zisťovanie rodinných, bytových a sociálnych pomerov maloletého dieťaťa a rodiny, ktoré vykonáva sociálny pracovník odboru SPODaSK najmä rozhovormi s rodičmi alebo osobami, ktoré zabezpečujú starostlivosť o dieťa, rozhovormi s dieťaťom, zisťovaním pomerov v prirodzenom rodinnom prostredí dieťaťa, v prípade potreby aj zisťovaním prostredníctvom iných inštitúcií (školské a predškolské zariadenia, zdravotnícke zariadenia a pod.), pričom výkon jednotlivých úkonov nie je podmienený výzvou súdu. Ak budete počuť: „bola u nás sociálka“, znamená to, že ÚPSVaR vykonával sociálne šetrenie.

Sociálni pracovníci odboru SPODaSK vykonávajú viacero procesných funkcií. Môžete sa stretnúť s pojmom **kolízny opatrovník**, majetkový opatrovník, príp. len opatrovník, alebo poručník. Úlohou opatrovníka je zastupovať záujmy mal. dieťaťa, chrániť jeho záujmy, a to vtedy, ak je to zákonom predpísané, alebo potrebné z iných dôvodov a súd tak ustanoví. Kolízny opatrovník je najčastejšou funkciou soc. pracovníkov odboru SPODaSK, pretože ako názov napovedá, vykonáva svoju funkciu v prípade kolízie – záujmov dieťaťa a rodiča/rodičov. Na ÚPSVaR pôsobia aj tzv. sociálni kurátori, ktorí však chodia na súdy, políciu, obce a okresné úrady v trestných alebo priestupkových veciach mladistvých, resp. maloletých, hájiť ich záujmy.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú pre dieťa, plnoletú fyzickú osobu, rodinu, skupinu a komunitu najmä prostredníctvom sociálnej práce, metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi poznatkom spoločenských vied a poznatkom o stave a vývoji sociálnopatologických javov v spoločnosti. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na seba nadväzujú a vzájomne sa podmieňujú. Pri voľbe a uplatňovaní opatrení majú prednosť opatrenia na zabezpečenie výchovy a všestranného vývinu dieťaťa jeho rodičmi, a ak to nie je možné, príbuznými dieťaťa.

Opatrenia podľa zákona o SPO sa vykonávajú formou ambulantnej, terénnej a pobytovej sociálnej práce.

Ambulantná sociálna práca sa vykonáva s osobami, ktoré dochádzajú, sú sprevádzané alebo dopravované do miesta poskytovania sociálnej služby. Miestom poskytovania ambulantnej sociálnej služby môže byť aj zariadenie.

Terénna sociálna práca je činnosť, ktorá je zameraná na rizikových jedincov ohrozených sociálno-patologickými javmi, na osoby v sociálnej núdzi a na osoby v aktuálnej krízovej situácii, ktorá je prevádzaná v ich prirodzenom prostredí. Súčasťou terénnej sociálnej práce je depistáž, nadväzovanie kontaktov, poskytovanie sociálnej pomoci, mapovanie lokality z hľadiska výskytu sociálno-patologických javov, vrátane zberu, analýzy a sumarizácie poznaných informácií o príčinách, charaktere a intenzite nepriaznivej situácie.

Pobytová forma sociálnej práce je súbor opatrení dočasne nahrádzajúcich dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia, o ktorých sme písali v 3. kapitole.

Zjednodušene môžeme povedať, že ambulantná sociálna práca prebieha v kancelárii, v CDR, vždy na nejakom stabilnom, známom a verejne dostupnom mieste, kde vedia klienti pomoc nájsť. Terénna sociálna práca prebieha v prirodzenom prostredí klientov, t. j. v domácnosti, alebo kdekoľvek, kde žijú. Súčasťou terénnej soc. práce je aj streetwork, ktorý prebieha priamo na ulici, kdekoľvek, kde možno klienta zastihnúť. Zvyčajne sa viaže ku klientskym skupinám prostitútok a prostitútov, narkomanov, či bezdomovcov. Vzhľadom na to, že dieťa by v takýchto podmienkach bolo ihneď odobraté rodičom a umiestnené do CDR alebo náhradnej starostlivosti, dobrovoľníci sa so streetworkom veľmi nestretnú. Pobytová forma je zameraná na ubytovanie a poskytovanie sociálnej práce ubytovaným klientom (CDR, domovy na pol ceste, zariadenia núdzového bývania, útulky).

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú hlavne v prirodzenom rodinnom prostredí, v náhradnom rodinnom prostredí, v otvorenom prostredí, v prostredí utvorenom a usporiadanom na výkon opatrení podľa zákona o SPO. Takýmto prostredím je zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, už spomínané ako CDR (ďalej aj ako „zariadenie“).

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú aj v priestoroch subjektov oprávnených na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (napr. asistované stretnutia rodičov s deťmi v SPDDD Úsmev ako dar).

4.1. Akreditované činnosti

Ako subjekt tretieho sektora môže SPDDD Úsmev ako dar vykonávať niektoré činnosti podľa § 77 a nasl. zákona o SPO iba na základe akreditácie udelenej Ministerstvom práce, soc. vecí a rodiny SR, pretože tieto činnosti sú vyhradené pre štát, ako garanta ochrany práv detí. Získanie akreditácie je veľmi zložitý proces, po ukončení ktorého nazývame subjekt tretieho sektora **akreditovaný subjekt**. Spoločnosti Úsmev ako dar bola udelená podľa zákona o SPO akreditácia na nasledujúce činnosti:

1. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický vývin, fyzický vývin alebo sociálny vývin dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby, konkrétne:
 - ponúknutie pomoci dieťaťu, rodičom alebo inej plnoletej fyzickej osobe alebo ponúknutie sprostredkovania pomoci pri riešení výchovných problémov alebo rodinných problémov a pri uplatňovaní nárokov dieťaťa podľa osobitných predpisov,
 - sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a rodinu, zisťovanie príčin ich vzniku a vykonávanie opatrenia na obmedzenie pôsobenia nepriaznivých vplyvov,
 - organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc pri riešení problémov detí v rodine, v škole a na pomoc rodinám pri riešení výchovných problémov, sociálnych problémov a iných problémov v rodine a v medziludských vzťahoch.
2. Ak sa rodičia dieťaťa rozvádajú, je potrebné dieťaťu a jeho rodičom poskytnúť alebo sprostredkovať sociálne poradenstvo.
3. Ak orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona zistí, že dieťa, rodič alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, potrebujú pomoc z dôvodu, že nie sú schopní riešiť problémy v rodine, konflikty v rodine, prispôbiť sa novej situácii v rodine, alebo ak ide o rodinu so špecifickým problémom a nemožno vykonať opatrenia podľa odseku 1 alebo podľa § 10, navrhne ako súčasť vykonávaných opatrení vykonanie alebo zabezpečenie vykonania odborných metód na prispôbenie sa novej situácii v prirodzenom rodinnom prostredí a náhradnom rodinnom prostredí.
4. Ak je to potrebné v záujme dieťaťa, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately rozhodne o uložení výchovného opatrenia ustanoveného osobitným predpisom alebo o uložení výchovných opatrení: dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosť zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe.

5. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately môže určiť akreditovaný subjekt alebo právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá má spolupôsobiť alebo spolupracovať pri výkone výchovného opatrenia „uloženého dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosť podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulantnej starostlivosti, ak je to potrebné na uplatnenie primeraného opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre deti a diagnostiku nemožno zabezpečiť iným spôsobom, povinnosti uloženej dieťaťu zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulantnej starostlivosti, a dieťaťu, rodičovi alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, uloženej povinnosti zúčastniť sa na výchovnom programe alebo na sociálnom programe“ po predchádzajúcom súhlase tohto akreditovaného subjektu alebo tejto právnickej osoby alebo fyzickej osoby.
6. Zapájanie dieťaťa do výchovných skupinových programov alebo sociálnych skupinových programov organizovaných alebo sprostredkovaných orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávaných ambulantnou formou, celodennou formou alebo pobytovou formou ako súčasť sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou. Účelom týchto programov je najmä odborné pôsobenie na odstránenie alebo zmiernenie problémov v správaní dieťaťa alebo jeho porúch správania, na rozvoj sociálnych zručností, na získanie potrebných spoločenských návykov, hygienických návykov a na zabezpečenie vhodného využitia voľného času dieťaťa. Ak je to vhodné alebo účelné, možno ponúknuť účasť na programe rodičom alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa.
7. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately s cieľom úpravy rodinných pomerov dieťaťa, ktoré bolo neodkladným opatrením súdu dočasne zverené do starostlivosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, v spolupráci najmä s obcou a akreditovaným subjektom vykoná opatrenia na zabezpečenie úpravy rodinných pomerov dieťaťa.
8. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v spolupráci so zariadením na výkon rozhodnutia súdu, s obcou a akreditovaným subjektom, ktorý vykonáva opatrenia zamerané na úpravu rodinných pomerov v prirodzenom rodinnom prostredí, vypracúva plán sociálnej práce s rodinou dieťaťa, ktorého súčasťou je sledovanie psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa. Na tento účel najmenej raz za šesť mesiacov navštevuje dieťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu.
9. Sprostredkovanie náhradnej rodinnej starostlivosti, ktorým je vedenie prehľadu detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, evidencia žiadostí fyzických osôb, ktoré majú záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, o zapísanie do zoznamu žiadateľov o náhradnú rodinnú starostlivosť (evidencia do zoznamu žiadateľov), príprava, posúdenie a odporúčanie žiadateľa na zapísanie do zoznamu žiadateľov, rozhodovanie o zapísaní fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, do zoznamu žiadateľov, vedenie zoznamu žiadateľov, sprostredkovanie nadviazania osobného vzťahu medzi dieťaťom, ktorému treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, a žiadateľom o pestúnsku starostlivosť alebo o osvojenie (žiadateľ).

Dieťa umiestnené v zariadení na základe rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia alebo rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia, ak súd koná vo veci výchovného opatrenia pobytovou formou, sa nezapíše do prehľadu detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť.

Ak je dieťa zapísané do prehľadu detí, ktorým treba sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, a ak fyzická osoba, ktorá je v príbuzenskom vzťahu k tomuto dieťaťu, alebo iná blízka osoba dieťaťa podá návrh na zverenie tohto dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti alebo návrh na nariadenie neodkladného opatrenia vo veci odovzdania dieťaťa do jej starostlivosti, sprostredkovanie náhradnej rodinnej starostlivosti dieťaťu sa preruší do rozhodnutia súdu vo veci zverenia dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do nariadenia neodkladného opatrenia vo veci odovzdania dieťaťa do starostlivosti fyzickej osoby.

10. Príprava na náhradnú rodinnú starostlivosť (program Pride) vrátane aktualizácií. Každý záujemca, ktorý si chce osvojiť dieťa, stať sa pestúnom (kap. 3) alebo profesionálnym rodičom (t. j. zamestnanec CDR, ktorý má deti doma a stará sa o ne vo svojom dome, bytne podobne ako pestún, ibaže pestún nie je zamestnancom CDR, ale má svoje zamestnanie a deti sa mu nestriedajú. Ide o výchovnú skupinu ale v domácom prostredí), musí absolvovať prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť, na ktorej sa vzdeláva v oblastiach práce s dieťaťom, skúma, či bude spôsobilý náhradný rodič, a v závere ktorej sa vydáva posudok – záverečná správa, či je žiadateľ spôsobilý byť náhradným rodičom z hľadiska osobnostných charakteristík.

Podľa zákona o SPO, ak sa nepodarí spárovať žiadateľov zapísaných v zozname žiadateľov o NRS s dieťaťom zapísaným v prehľade detí, ktorým je potrebné sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť, musí prebiehať aktualizácia údajov v týchto zoznamoch, čo robí Úsmev ako dar ako akreditovaný subjekt.

Uľahčenie nadviazania osobného vzťahu medzi dieťaťom a žiadateľom, čo zahŕňa asistované stretnutia a pomoc žiadateľom pri prvom stretnutí sa s dieťaťom, poskytovanie psychologickkej i sociálnej opory a podpory, poradenstva, sprevádzanie.

11. Ak orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona zistí, že fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do náhradnej osobnej starostlivosti, pestún alebo poručník, ktorý sa osobne stará o dieťa, potrebuje odbornú pomoc na uľahčenie zabezpečovania náhradného rodinného prostredia pre dieťa, navrhne tejto fyzickej osobe poskytnutie alebo zabezpečenie poskytnutia sociálneho poradenstva alebo iného odborného poradenstva, príp. vykonanie alebo zabezpečenie vykonania opatrení na uľahčenie riešenia výchovných problémov alebo rodinných problémov a pri uplatňovaní zákonných nárokov dieťaťa.

Z uvedeného zoznamu možno vidieť, že SPDDD Úsmev ako dar si rokmi získala dôveru štátu, a že v nej pracujú kvalitní odborní zamestnanci, preto nám štát udelil akreditáciu na výkon mnohých činností. Na Slovensku nie je veľa akreditovaných subjektov na výkon opatrení SPODaSK. Štát sa na nás spolieha a našou povinnosťou je

preto vykonávať prácu kvalitne a nezlyhať. Keď budete čítať tento text, uveďte si, prosím, že verejnosť a spolupracovníci nebudú dobrovoľníkov vnímať ako jednotlivcov, ale vždy za nimi uvidia SPDDD Úsmev ako dar, a to v prvom rade pri našich aktivitách. Aj Vy, dobrovoľníci, ste súčasťou tímu, a preto máte určitú časť zodpovednosti za imidž Spoločnosti Úsmev ako dar. Akreditácie sú pre fungovanie SPDDD Úsmev ako dar kľúčové. S porušením povinností SPDDD Úsmev ako dar je spojené odobratie akreditácie, a tým ohrozenie pracovných miest a existencie samotnej organizácie. Ak si nebudete ničím istí, vždy sa radšej opýtajte svojho KDDP alebo predsedu pobočky.

4.2. Centrum pre deti a rodiny – organizácia, skončenie pobytu a príspevky

Centrum pre deti a rodiny je podľa § 45 zákona o SPO zariadenie zriadené na účel vykonávania opatrení dočasne nahrádzajúcich dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia, výchovných opatrení všetkých spomínaných typov a o ktorých sme písali v iných kapitolách, ambulantných výchovných opatrení, opatrení na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa v prirodzenom rodinnom prostredí alebo náhradnom rodinnom prostredí a porúch psychického vývinu, fyzického vývinu alebo sociálneho vývinu dieťaťa z dôvodu problémov v prirodzenom rodinnom prostredí, náhradnom rodinnom prostredí, širšom sociálnom prostredí a v medziľudských vzťahoch, ďalej na účel špecializovaného programu na predchádzanie vzniku, prehlbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa, ktoré je obeťou trestného činu obchodovania s ľuďmi, dieťaťa týraného alebo sexuálne zneužívaného alebo na vykonávanie opatrení na overenie miery ohrozenia dieťaťa týraním, sexuálnym zneužívaním alebo inými činmi ohrozujúcimi jeho život, zdravie, priaznivý psychický vývin, fyzický vývin alebo sociálny vývin, resocializačného programu na podporu sociálneho začlenenia dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby závislých od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva.

Centrum pre deti a rodiny vykonáva opatrenia pobytovou formou pre dieťa na základe:

- dohody s rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa,
- požiadania dieťaťa,
- rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti,
- rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia,
- rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia,
- a na základe dohody pre plnoletú fyzickú osobu, ktorá sa zúčastňuje resocializačného programu, alebo ktorou je mladý dospelý po ukončení pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti dieťaťa, alebo tehotnú ženu a túto ženu po pôrode a jej dieťa.

Súčasťou vykonávania opatrení pobytovou formou je aj poskytovanie bývania, stravovania, zabezpečenie stravovania alebo vytvorenie podmienok na prípravu stravy, poskytovanie obslužných činností, osobného vybavenia deťom, úschova cenných vecí, zabezpečenie zdravotnej starostlivosti a povinnej školskej dochádzky a prípravy na povolanie.

Dieťa, pre ktoré CDR vykonáva opatrenia pobytovou formou, sa môže zdržiavať mimo CDR len so súhlasom CDR. CDR o skutočnosti podľa prvej vety vedie záznam, v ktorom je uvedený dátum a čas odchodu dieťaťa z CDR, dátum a čas návratu dieťaťa do centra, meno, priezvisko a bydlisko fyzickej osoby, ktorá dieťa preberá, miesto pobytu dieťaťa alebo miesto, na ktorom sa dieťa bude zdržiavať. Sú to teda údaje, ktoré od Vás môžu požadovať pracovníci CDR (najmä vychovávatelia v službe) pri preberaní detí. Pri táborových aktivitách sa zväčša vyplňa len **protokol o prevzatí detí** s menným zoznamom.

CDR sleduje a zaznamenáva vplyv pobytu dieťaťa mimo centra na jeho psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin. Ak dieťa, pre ktoré CDR vykonáva opatrenia pobytovou formou, opustí CDR bez súhlasu CDR alebo sa do CDR nevráti v určenom čase, CDR je povinné túto skutočnosť bezodkladne oznámiť polícii, orgánu SPODaSK, rodičovi dieťaťa, osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, a súdu.

Treba si uvedomiť, že CDR je režimové zariadenie. Okrem toho je aj (právnickou terminológiou povedané) delegovaným orgánom štátnej správy, čo znamená, že môže konať len v medziach zákona o SPO a iných právnych predpisov.

Organizácia CDR spočíva v umiestnení detí v skupinách zriadených v rodinnom dome, byte alebo v ďalšej budove CDR, s ustanoveným počtom skupín a s ustanoveným počtom detí a plnoletých fyzických osôb v skupine. Centrum môže opatrenia pobytovou formou pre dieťa vykonávať aj v profesionálnej náhradnej rodine a samostatne usporiadanej skupine. (§ 48 zákona o SPO)

Profesionálni rodičia (v žargóne profi rodičia) sú zamestnancami CDR, pričom deti sú umiestnené priamo v ich byte alebo dome. Ide o akýsi výčnelok ústavnej starostlivosti. K vzniku inštitútu profesionálnych rodičov došlo pri transformácii a deinštitucionalizácii vtedajších detských domovov, založenej na myšlienke bezpečnej vzťahovej väzby u detí do 6 rokov. Preto deti do 6 rokov dnes zásadne nie sú umiestnené v CDR, ale v profesionálnej rodine. Profesionálni rodičia však pred tým, než ich CDR prijme do zamestnania ako profesionálnych rodičov, musia absolvovať prípravu na profesionálne rodičovstvo. V podmienkach SPDDD Úsmev ako dar ide o výcvik Pride – veľmi podobný príprave pre náhradných rodičov, avšak s pozmenenými modulmi zameranými na profesionálne rodičovstvo. Ako dobrovoľníci sa teda môžete stretnúť aj s profi rodičmi. Pri oslovovaní CDR na nich netreba zabudnúť, no pri organizácii aktivít treba mať na zreteli, že ide o deti v ústavnej starostlivosti.

Ak sa vykonávanie pobytového opatrenia súdu v CDR **skončí nadobudnutím plnoletosti dieťaťa**, CDR na žiadosť mladého dospelého (plnoletá FO do 25 rokov veku) podanú do dvoch rokov odo dňa skončenia vykonávania tohto opatrenia pokračuje v poskytovaní starostlivosti v profesionálnej náhradnej rodine, v samostatne usporiadanej skupine, v ktorej mu bola poskytovaná starostlivosť do nadobudnutia plnoletosti, alebo v samostatnej skupine pre mladých dospelých. To však neplatí, ak nadobudnutím plnoletosti skončilo vykonávanie výchovného opatrenia (nie pobytového) alebo neodkladného opatrenia a nebol podaný návrh na nariadenie ústavnej starostlivosti. To znamená, že musí byť rozsudkom (nie iba neodkladným opatrením) nariadená ústavná starostlivosť dieťaťu pred dovŕšením plnoletosti, hoc aj v deň pred dovŕšením plnoletosti, čo je 18. rokom veku alebo uzavretím sobáša so súhlasom súdu najskôr od 16. roku veku. (§ 55 ods. 1 ZoSPO)

Starostlivosť na základe dohody môže byť mladému dospelému poskytovaná do jeho osamostatnenia sa, najdlhšie do 25 rokov veku. Osamostatnením sa podľa zákona o SPO rozumie zabezpečenie bývania a schopnosť samostatne sa živiť (nájdenie práce, resp. aspoň skončenie VŠ). S mladým dospelým CDR písomne dohodne podmienky zotrvania a plán prípravy na osamostatnenie sa. Ak sa nedohodnú, CDR musí mladému dospelému do 7 dní odo dňa nedoručenia dohody písomne oznámiť dôvody neuzatvorenia dohody. (§ 55 ods. 2 ZoSPO)

Mladému dospelému so zdravotným postihnutím, ktorý sa nemôže osamostatniť vzhľadom na svoj zdravotný stav, po skončení výkonu pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti CDR v spolupráci s obcou, VÚC a orgánom SPODaSK alebo akreditovaným subjektom zabezpečí jeho prijatie do zariadenia podporovaného bývania alebo iného zariadenia, ak je odkázaný na poskytovanie týchto služieb. Centrum pokračuje v poskytovaní starostlivosti podľa odseku 1, ak mladý dospelý podľa prvej vety nie je schopný z dôvodu svojho zdravotného postihnutia požiadať o pokračovanie v poskytovaní starostlivosti podľa odseku 1 a nemá súdom ustanoveného opatrovníka. (§ 55 ods. 3 ZoSPO)

Ak sa vykonávanie výchovného opatrenia alebo neodkladného opatrenia **skončí nadobudnutím plnoletosti dieťaťa**, ktoré sa sústavne pripravuje na povolanie a nebol podaný návrh na nariadenie ústavnej starostlivosti, môže CDR na základe žiadosti mladého dospelého pokračovať v poskytovaní starostlivosti, najdlhšie do konca školského roka. CDR s mladým dospelým podľa prvej vety písomne dohodne podmienky predĺženia pobytu.

Po odchode z CDR môže so súhlasom mladého dospelého CDR **udržiavať kontakt** s mladým dospelým a poskytnúť mu poradenstvo. Mladý dospelý tak nemusí byť odkázaný sám na seba, ale môže sa obrátiť na tety alebo ujev v CDR aj po odchode z CDR.

Počas pobytu v CDR majú deti nárok na **vreckové**, ktoré je vo výške 8 % sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa, ak ide o dieťa od 6 rokov do dovŕšenia 10 rokov veku, 12 % sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa, ak ide o dieťa od 10 rokov do dovŕšenia 15 rokov veku, 30 % sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa, ak ide o dieťa od 15 rokov veku (čo je inak výška minimálneho, tzv. zákonného výživného). Deti

teda majú určitý obnos peňazí, s ktorými môžu nakladať podľa svojho rozhodnutia. Nejaká časť sa im môže odložiť, odovzdať neskôr, prípadne znížiť, ak boli na úteku. Rovnako sa im tvoria úspory napr. zo sirotského. Tieto úspory môžu výnimočne využiť najmä na nákup drahších a potrebných vecí (napr. notebook kvôli škole), inak sa sporia za účelom uľahčenia odchodu z CDR. Výživné, ktoré sú rodičia povinní poukazovať CDR sa však neodkladá deťom, ale je určené na úhradu nákladov, ktoré štátu vzniknú, aj keď len v malej miere. (§ 66 zákona o SPO a vyhláška MPSVaR SR č. 103/2018 Z. z.)

Deti okrem zabezpečených všetkých potrieb (ubytovanie, strava, nevyhnutná drogéria (napr. mydlo, šampón, toaletný papier, kefka, pasta, avšak nie voňavky, antiperspiranty, líčenie ap.), ošatenie, školské pomôcky) a vreckového, majú nárok aj na **vecné dary pri dôležitých udalostiach v ich živote**, ktorými sú najmä deň ich narodenín a menín, významné náboženské udalosti v živote dieťaťa a mladého dospelého, dosiahnutie školských úspechov, športových úspechov a iných úspechov v ostatných oblastiach spoločenského života, v kalendárnom roku vo výške sumy najmenej 25 % životného minima pre nezaopatrené dieťa. (§ 67 zákona o SPO)

Nakoniec, dieťa najneskôr v deň odchodu z CDR dostáva **jednorazový príspevok na uľahčenie osamostatnenia** sa mladého dospelého (tzv. **odchodné**), podľa vyhlášky MPSVaR SR č. 103/2018 Z. z. od 01. 01. 2020 vo výške 10 násobku sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa (od 01. 07. 2021 je to 995,60 eur). Skúsenosti nám ukázali, že mnoho mladých dospelých odchodné minie na nákupy šiat, telefónov, drogérie, pozývanie kamarátov, chcú si užiť slobodu, a po týždni im nič neostane. Nemenej častým problémom je, keď vlastná rodina mladého dospelého pred dovŕšením jeho plnoletosti vyhladá a zláka ho na návrat domov. Mladý dospelý pod rúškom radosti z návratu k vlastnej rodine podľahne, a keď sa vráti, rodina mu vezme všetky peniaze a on skončí buď na ulici, alebo vykorisťovaný. Je preto veľmi dôležité s deťmi od cca 16. rokov hovoriť citlivo, ale dôsledne o odchodnom a jeho využití. (§ 68 zákona o SPO)

Príspevok na osamostatnenie sa mladého dospelého, ktorému vznikol nárok na poskytnutie jednorazového príspevku na uľahčenie osamostatnenia (odchodného), poskytne mladému dospelému aj **obec (mesto, mestská časť)**, vo výške 30 % sumy odchodného, ak o príspevok požiada do 30 dní od odchodu z CDR, a ak mal trvalý pobyt na území obce v čase jeho umiestnenia do CDR. Obec má povinnosť vyplatiť príspevok do 6 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia. (§ 69 zákona o SPO)

5. Sociálne služby (podľa zákona č. 448/2008 Z. z.)

SPDDD Úsmev ako dar okrem opatrení SPODaSK, ako akreditovaný subjekt, poskytuje aj **sociálne služby** podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v účinnom znení (ďalej len „ZoSS“). Na výkon tejto činnosti je SPDDD Úsmev ako dar registrovaná ako poskytovateľ sociálnej služby v Registri poskytovateľov sociálnych služieb s cieľovými skupinami: Rodiny a osamelí rodičia v nepriaznivej sociálnej situácii, ktorým hrozí sociálne vylúčenie alebo ktorých schopnosť začleniť sa do spoločnosti a samostatne riešiť svoje problémy je obmedzená, osoby alebo rodiny nachádzajúce sa v krízovej sociálnej situácii, ktoré sú v ohrození života a zdravia a preto si vyžadujú bezodkladnú pomoc a riešenie danej situácie, mladí dospelí bez podpory rodiny po ukončení ústavnej starostlivosti, mladí dospelí s nedostatočne rozvinutými schopnosťami a zručnosťami pre začlenenie sa do spoločnosti a uplatnenie na trhu práce a mladí dospelí s nevhodnými životnými návykmi a spôsobom života.

Čo je **sociálna služba** definuje § 2 ods. 1 ZoSS ako odbornú činnosť, obslužnú činnosť alebo ďalšiu činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na

- a) prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,
- b) zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- c) zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,
- d) riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny (t. j. ohrozenie života alebo zdravia fyzickej osoby a rodiny, ktoré vyžaduje bezodkladné riešenie sociálnou službou),
- e) prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny,
- f) zabezpečenie starostlivosti o dieťa z dôvodu situácie v rodine, ktorá vyžaduje pomoc pri starostlivosti o dieťa.

Ústredným pojmom, často používaným v komunikácii SPDDD Úsmev ako dar je **nepriaznivá sociálna situácia**, ktorou je podľa § 2 ods. 2 ZoSS ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy

- a) z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb (t. j. zabezpečenie ubytovania, stravy, nevyhnutného ošatenia, obuvi a nevyhnutnej základnej osobnej hygieny),
- b) pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností,
- c) pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do siedmich rokov veku,

- d) pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
- e) z dôvodu, že dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok podľa osobitného predpisu (ďalej len „dôchodkový vek“),
- f) pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- g) pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb (t. j. domáce násilie, rodovo podmienené násilie alebo násilný trestný čin),
- h) pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby, alebo
- i) z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania.

Sociálna služba sa podľa ZoSS vykonáva najmä prostredníctvom sociálnej práce, postupmi zodpovedajúcimi poznatkom spoločenských vied a poznatkom o stave a vývoji poskytovania sociálnych služieb. Treba dodať, že hoci to zákon doslovne nepomenúva, poskytovanie sociálnych služieb zahŕňa a malo by zahŕňať aj psychologickú pomoc, právnu pomoc, či duchovnú pomoc. Nakoniec, SPDDD Úsmev ako dar je neverejným poskytovateľom sociálnej služby (§ 3 ods. 3 ZoSS).

Sociálne služby možno poskytovať ambulatnou formou, terénnou formou, pobytovou formou alebo inou formou podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba zdržiava (§ 13 ods. 1 ZoSS).

Ambulantná forma sociálnej služby sa poskytuje fyzickej osobe, ktorá dochádza, je sprevádzaná alebo je dopravovaná do miesta poskytovania sociálnej služby. Ide o klasické poskytovanie sociálnej služby v kancelárii, kde klient musí prísť za pracovníkom. Ako príklad možno uviesť úrad práce, či poskytovanie špecializovaného sociálneho poradenstva na Úsmeve ako dar. (§ 13 ods. 2 ZoSS)

Terénna forma sociálnej služby sa podľa § 13 ods. 3 ZoSS poskytuje FO v jej prirodzenom sociálnom prostredí alebo v jej domácom prostredí. Vykonáva ju ten istý pracovník, ktorý vykonáva ambulatnú formu, no deje sa to presne naopak. Sociálny pracovník ide domov ku klientovi, príp. inde, kde je jeho prirodzené prostredie (CDR, ZSS).

Pobytová forma sociálnej služby v zariadení sa poskytuje, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služba sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba. Úsmev ako dar v spolupráci vybudoval sieť centier Dorka, n. o., v ktorých sa poskytuje pobytová forma sociálnej služby. SPDDD Úsmev ako dar poskytuje pobytovú formu sociálnej služby napr. v útulku v Bratislave. (§ 13 ods. 5 ZoSS)

Sociálnu službu možno poskytovať aj **inou formou**, najmä telefonicky alebo s použitím telekomunikačných technológií, ak je to účelné, pričom klient má právo vybrať si druh služby, ktorý mu vyhovuje.

Od formy sociálnej služby treba odlišovať **druh sociálnej služby**, ktorými sú podľa § 12 ZoSS:

- I. sociálne služby krízovej intervencie,
 - II. sociálnej služby na podporu rodiny s deťmi,
 - III. sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku,
 - IV. sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, a
 - V. podporné služby,
- ktoré sa ďalej delia, avšak mnohé z nich SPDDD Úsmev ako dar nevykonáva.

I. Sociálne služby krízovej intervencie (§ 12 ods. 1 písm. a) v spojení s § 24 a nasl. ZoSS) sú prvou veľkou skupinou. Zahŕňajú terénnu sociálnu službu krízovej intervencie, poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach (nizkoprahové denné centrum, integračné centrum, komunitné centrum, nocľaháreň, útulok, domov na polceste, zariadenie núdzového bývania), a nizkoprahovú sociálnu službu pre deti a rodinu.

1. Terénna sociálna služba krízovej intervencie sa poskytuje fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. a), b), d), g) až i) (viď vyššie) a jej obsahom je činnosť zameraná na vyhľadávanie takýchto fyzických osôb, odborné činnosti, obslužné činnosti a ďalšie činnosti zamerané najmä na vykonávanie preventívnej aktivity, poskytovanie sociálneho poradenstva, sociálnej rehabilitácie, pomoci pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov a utváranie podmienok na výdaj stravy alebo výdaj potravín. Jednoducho ide o vyhľadávanie ľudí v krízovej životnej situácii. Takýto druh práce robíme aj my, keď vyhľadávame (a popri tom mapujeme) mladých dospelých bez domova sediacich v obchodných centrách alebo vo verejnom priestore, či celé rodiny v chatrčiach. (§ 24a ZoSS)

2. Poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach (§ 24b a nasl. ZoSS)

Nizkoprahové denné centrum – fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. a), b), h) a i) sa počas dňa poskytuje sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, a utvára podmienky na prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny.

Nizkoprahové sa nazýva centrum zo symbolického dôvodu – snaží sa svojimi podmienkami čo najviac priblížiť k ľuďom, pre ktorých je určená. akoby znižuje a odstraňuje bariéry, ktoré môžu byť prekážkou vo využívanosti služby. Nizkoprahové centrum prevádzkuje Úsmev ako dar v Bratislave (Fun Club Fortuna) a v Trnave (Centrum MAK).

Komunitné centrum – fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. h) sa

a) poskytuje základné sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školy a školského zariadenia,

b) vykonáva preventívna aktivita,

c) zabezpečuje záujmová činnosť.

V komunitnom centre sa vykonáva komunitná práca a komunitná rehabilitácia. Sociálnu službu v komunitnom centre možno poskytovať ambulantnou sociálnou službou a terénnou formou sociálnej služby prostredníctvom terénneho programu.

Zmyslom komunitného centra je vytvoriť bezpečné prostredie pre určitú komunitu, avšak brány sú otvorené pre všetkých. V súčasnosti Úsmev ako dar prevádzkuje komunitné centrum v Ružomberku.

Nočľaháreň – fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. a) a i), ktorá nemá zabezpečené ubytovanie alebo nemôže doterajšie bývanie užívať, poskytuje ubytovanie poskytnutím prístrešia na účel prenocovania, sociálne poradenstvo, nevyhnutné ošatenie a obuv, a utvára podmienky na prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny.

Nočľaháreň je skutočne miestom na prenocovanie ľudí bez domova. Nočľaháreň nie je určená pre rodiny, ale iba pre jednotlivcov. V prípade ohrozenia dieťaťa bezdomovectvom je nariadená dieťaťu niektorá z foriem náhradnej starostlivosti, o ktorých sme písali v 3. kapitole. Ide o pobytovú formu sociálnej služby. Úsmev ako dar nočľaháreň neprevádzkuje. Nočľaháreň prevádzkujú naše spriatelnené organizácie OZ Vagus či DePaul Slovensko v Bratislave, Oáza-nádej pre nový život, n. o. v Bernátovciach pri Košiciach, Arcidiecézna charita.

Útulok – fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. a) a i), ktorá nemá zabezpečené ubytovanie alebo nemôže doterajšie bývanie užívať, poskytuje ubytovanie na určitý čas, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, nevyhnutné ošatenie a obuv, zabezpečuje rozvoj pracovných zručností, utvára podmienky na prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, upratovanie, pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva, záujmovú činnosť.

Útulok je taktiež poskytovaním pobytovej formy sociálnej služby a slúži pre dve skupiny klientov: 1/ osamelých jednotlivcov, 2/ jednotlivcov s deťmi, alebo rodiny s deťmi, pričom útulok pre klientov s deťmi musí byť oddelený od útulku pre klientov bez detí. Rozdielom oproti nočľahárni je hlavne možnosť dlhodobého ubytovania na najviac tri roky, teda nie len prenocovania. Je to významná forma pomoci rodinám, vďaka ktorej deti nemusia byť vyňaté z rodiny a umiestnené v CDR. Úsmev ako dar prevádzkuje útulok v Bratislave, a útulok je základom siete centier na pomoc rodinám Dorka v spoluzriadovateľskej pôsobnosti SPDDD Úsmev ako dar.

Domov na polceste – predtým domovské vzdelávacie centrum. V domove na polceste sa poskytuje sociálna služba na určitý čas fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. a) a i), ktorá nemá zabezpečené ubytovanie po skončení poskytovania sociálnej služby v inom zariadení, po skončení náhradnej starostlivosti alebo

po skončení ochrannnej výchovy. V domove na polceste sa poskytuje ubytovanie na určitý čas, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, zabezpečuje rozvoj pracovných zručností, pomoc pri pracovnom uplatnení, utvárajú podmienky na prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín, vykonávanie základnej osobnej hygieny, upratovanie, pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva, záujmovú činnosť.

Domov na pol ceste, ako je uvedené, je určený pre odchovancov CDR. Je útočiskom pre mladých dospelých, ktorí sa po opustení CDR nemajú kde ubytovať, nemajú rodinu, príp. vedia, že návrat do rodiny by im viac uškodil ako pomohol. Úsmev ako dar neprevádzkuje domovy na pol ceste, avšak v sieti Dorka sú domovy na pol ceste prirodzenou súčasťou.

Zariadenie núdzového bývania – fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. g) sa poskytuje ubytovanie na určitý čas, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, utvárajú podmienky na prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, upratovanie, pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva, záujmovú činnosť.

Ak je potrebné chrániť život a zdravie fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. g) alebo o to ohrozená osoba požiada, zabezpečuje sa v zariadení núdzového bývania utajenie miesta jej ubytovania a jej anonymita. Zariadenie núdzového bývania môže poskytovať sociálne poradenstvo aj fyzickej osobe, ktorá spôsobila nepriaznivú sociálnu situáciu podľa § 2 ods. 2 písm. g).

Zariadenie núdzového bývania je útočiskom najmä pre týrané ženy s deťmi, pričom ZNB Úsmev ako dar neprevádzkuje, avšak približne 10 rokov bolo súčasťou sociálnych služieb siete Dorka. Vzhľadom na obmedzenie cieľovej skupiny došlo však k zmene poskytovanej sociálnej služby na útulok, ktorý umožňuje využiť sociálnu službu širšej klientskej skupine.

3. Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii podľa § 2 ods. 2 písm. b) a jej rodine poskytuje sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, preventívne aktivity, zabezpečuje pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školy a školského zariadenia, záujmová činnosť. (§ 28 ZoSS)

V tejto tretej sociálnej službe krízovej intervencie ide o sociálnu pomoc (a službu) s úkonmi pre najnižšie sociálne vrstvy klientov (narkomani, rodiny žijúce v chatrčiach, prostitútky, alkoholicy) s cieľom zabrániť vyňatiu dieťaťa z rodiny a jej rozpadu. Môže byť poskytovaná buď ambulantnou formou (v kancelárii – učenie sa s deťmi, pomoc so spracúvaním právnych dokumentov, žiadostí, aktivity s deťmi) alebo terénnou formou (sprevádzanie detí, učenie sa s nimi v ich domácom prostredí).

II. Podporné služby sú piatou veľkou skupinou

Vzhľadom na vzrastajúci trend bezdomovectva celých rodín s mal. deťmi začala SPDDD Úsmev ako dar vyvíjať unikátny model prevencie bezdomovectva rodín s mal. deťmi zvaný Dostupné sociálne nájomné bývanie, ktorého právne podhubie možno nájsť v § 57 ZoSS, podľa ktorého **podpora samostatného bývania** je sociálna služba na podporu samostatnosti, nezávislosti a sebestačnosti fyzickej osoby zameraná najmä na pomoc pri prevádzke domácnosti, pomoc pri hospodárení s peniazmi, podporu pri organizovaní času, podporu pri zapojení sa do spoločenského a pracovného života, podporu rozvoja osobných záujmov, predchádzanie a riešenie krízových situácií, podporu spoločensky primeraného správania. V rámci podpory samostatného bývania sa okrem uvedených činností poskytuje sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov a vykonáva preventívna aktivita a sociálna rehabilitácia.

Z pohľadu ZoSS poskytuje SPDDD Úsmev ako dar predovšetkým **sociálne poradenstvo** (odborná činnosť zameraná na pomoc fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii, § 19 ZoSS) a iné odborné činnosti, konkrétne:

- **základné sociálne poradenstvo**, ktorým je posúdenie povahy problému fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, poskytnutie základných informácií o možnostiach riešenia problému a podľa potreby aj odporúčanie a sprostredkovanie ďalšej odbornej pomoci. Základné sociálne poradenstvo je súčasťou každej sociálnej služby poskytovanej podľa tohto zákona (§ 19 ods. 2 ZoSS),
- **špecializované sociálne poradenstvo**, ktorým je zistenie príčin vzniku, charakteru a rozsahu problémov fyzickej osoby, rodiny alebo komunity a poskytnutie im konkrétnej odbornej pomoci, pričom sociálne poradenstvo možno vykonávať ambulantnou formou prostredníctvom poradní sociálneho poradenstva zriadených na tento účel a terénnou formou prostredníctvom terénnych programov (§ 19 ods. 3 ZoSS),
- **pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov**, ktorou je odborná činnosť vykonávaná so súhlasom plnoletej FO zameraná najmä na poradenstvo pri vybavovaní úradných záležitostí, pomoc pri vybavovaní osobných dokladov, pri spisovaní a podávaní písomných podaní, vypisovaní tlačív, pri písomnej komunikácii v úradnom styku a vybavovaní iných vecí v záujme fyzickej osoby. (§ 20 ZoSS)

SPDDD Úsmev ako dar pracuje pri odborných činnostiach v multidisciplinárnych tímoch, kde nad rámec zákona poskytuje v rámci multidisciplinárnej pomoci aj psychologickú a právnu pomoc, sprostredkovanie zdravotnej starostlivosti, či duchovnej pomoci.

6. Sociálno-patologické javy u detí a ich právna kvalifikácia

Sociálna patológia je súhrnný pojem pre označenie chorých, nenormálnych, všeobecne nežiaducich spoločenských javov.

Na prelome 20. storočia boli za sociálno-patologické javy považované:

- samovražednosť,
- alkoholizmus,
- homosexualita,
- prostitúcia,
- rozvodovosť,
- nezamestnanosť a
- vojna.

Neskôr sa k týmto javom pridali:

- narkománia,
- drogové závislosti,
- násilie a agresivita,
- patológie rodiny,
- pohlavné choroby. (Ondrejko, 1999)

Deti v CDR majú rôzne sociálno-patologické javy, ktoré sú najčastejšie buď naučené (z rodiny) alebo sú obranným mechanizmom prežitého (týranie, chudoba, hlad, ulica, zneužívanie, prázdnota z odlúčenia od rodiny).

Najčastejšími sociálno-patologickými javmi u detí v CDR sú fajčenie, alkohol, narkománia, krádeže, záškoláctvo, gambling, prostitúcia, sexuálne zneužívanie, šikana, utajené pôrody a hniezdo záchrany, obťažovanie rodičmi, suicidálne sklony. Sú to nielen javy, ktorých sú obeťami, ale aj javy, ktorých sú iniciátormi. V biologických, profesionálnych, pestúnskych rodinách a v NOS sa s týmito javmi stretnete pomenej.

Určite si kladiete, milí dobrovoľníci, otázku, prečo sa tieto najčastejšie javy u detí v CDR vyskytujú? Treba si uvedomiť, že deti v CDR zažili úplne iné detstvo, než bežné deti, a preto aj ich hranice sú nastavené úplne inak. To, čo dieťa z bežnej rodiny vníma už ako tabu alebo patologické, je pre dieťa v CDR ešte v norme. A to, k čomu by sa už dieťa z bežnej zdravej rodiny zrejme ani neodvážilo, je pre dieťa z CDR (resp. patologickej rodiny) na hranici, ktorú „treba“ prekročiť.

Keďže deti nemajú stabilný vzor, bezpečnú a stabilnú vzťahovú väzbu (vychovávateľa sa striedajú v 8-12 hodinových zmenách), niet vlastne nikoho, kto by im dal rodičovský vzor.

Fajčenie a alkohol je okrem klasickej mladíckej túžby po skúsenosti aj pre deti v CDR spôsobom, ako zapadnúť medzi ostatných alebo zabiť nudu. Nelegálne drogy sú rovnako spôsobom zapadnutia medzi ostatných a spôsobom, akým získať akceptáciu okolia, avšak sú aj tradičným prostriedkom na únik z reality, ak nie sú už vrozenými (fetálny alkoholový syndróm; deti narkomanov). S gamblingom sa stretávame u detí z CDR čoraz viac. Je to aj problém súbehu viacerých patológií (prostitúcia a alkoholizmus, drogy; alkoholizmus a gambling) alebo substitúcie (nahrádzania) patológii (prestane piť, začne hrať; prestane s drogami, nahradí to alkoholom). Gambling vzniká u detí a mladých dospelých buď ako predispozícia, naučená patológia (videli to v rodine), alebo jednoducho preto, že slabšou vôľou vidine veľkých peňazí nedokázali odolať. Promiskuita je u detí z CDR z dôvodu chýbajúcej vzťahovej väzby, nedostatku sebalásky i záujmu iných, a naplnenia obyčajnej ľudskej pudovej potreby bez lásky a citu, skutočne bežná. Častokrát potom prerastá do prostitúcie už aj v CDR (sex za cigarety) a určitá časť mladých dospelých (chlapcov aj dievčat) po odchode z CDR a prípadne aj neúspechu v snahe osamostatniť sa sklúzne, a stane sa prostitútkami či prostitútkami. Nespracované traumy, nahromadená agresia, túžba po moci, hierarchia medzi deťmi, ale aj duševné poruchy sú dôvodom šikany. Na strane obetí je klasicky mladší súrodenec, mladšie dieťa, introvertné dieťa, alebo odlišné dieťa (okuliarnaté, mentálne slabšie).

6.1. Právne hranice sociálno-patologických javov

Mladiství a deti zvyknú hovoriť, že **fajčenie** je dovolené od 15 rokov, a až predaj cigariet od 18 rokov. Nie je to celkom tak, hoci je to zaujímavá úvaha. Podľa § 6 ods. 2 a 3 zákona č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v účinnom znení sa zakazuje predávať tabakové výrobky a výrobky, ktoré sú určené na fajčenie a neobsahujú tabak osobám mladším ako 18 rokov a každý, kto predáva tabakové výrobky a výrobky, ktoré sú určené na fajčenie a neobsahujú tabak, je povinný odoprieť ich predaj osobe, ktorá je mladšia ako 18 rokov. Účelom zákona je chrániť ľudí pred vznikom závislosti od nikotínu, preto analogicky možno vyvodiť záver, že fajčenie nie je povolené do 18 rokov.

Alkohol je zakázané predávať alebo podávať osobám mladším ako 18 rokov (§ 2 ods. 1 písm. a/ bod. 1 zákona č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb v účinnom znení). Deti do 15 rokov a mladiství do 18 rokov nesmú požívať alkoholické nápoje alebo iné návykové látky a sú povinné podrobiť sa vyšetreniu na zistenie alkoholu alebo vyšetreniu na prítomnosť omamných látok alebo psychotropných látok, ak je dôvodné podozrenie, že požili alkoholické nápoje alebo iné návykové látky (§ 2 ods. 2 cit. zák.). Navyše, deti do 15 rokov veku sa nesmú zdržiavať bez dozoru svojich zákonných zástupcov po 21.00 hod. na verejne prístupných miestach, v ktorých sa podávajú alkoholické nápoje (§ 2 ods. 3 cit. zák.).

Vykonať aj u detí dychovú skúšku (v prípade odmietnutia vyšetrenie krvi, resp. iné vyšetrenie, príp. určenie stupňa opitosti lekárom) môžu príslušníci Policajného zboru, Vojenskej polície, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky, Zboru ozbrojenej ochrany letísk a zamestnanci obecnej (mestskej) polície.

Počas aktivít s deťmi (tábor, víkendovka, jednodňové akcie, NKR, atď.) **platí prísny zákaz požívať alkohol a iné omamné a psychotropné látky alebo prísť pod ich vplyvom, a to u všetkých osôb zúčastnených na takejto aktivite**, z čoho logicky vyplýva aj zákaz podávať alkohol a iné omamné a psychotropné látky deťom. Aby sme boli úplne presní, platí nielen zákaz požívať, ale aj držať, kupovať, predávať či inak manipulovať s alkoholom a inými omamnými a psychotropnými látkami, okrem prípadov, ak to je nevyhnutné na ochranu života, zdravia a predchádzaniu majetkovým škodám (napr. použitie dezinfekcií obsahujúcich alkohol za účelom poskytnutia prvej pomoci).

Zodpovednosť za dodržiavanie nesie v prípade aktivít SPDDD Úsmev ako dar (tábory, víkendovky, jednodňové aktivity) od momentu prevzatia detí do momentu ich odovzdania, ak s Vami nejde vychovávateľ alebo zákonný zástupca dieťaťa, **usporiadateľ, teda SPDDD Úsmev ako dar, konkrétne štatutárny orgán – predseda SPDDD Úsmev ako dar**. V prípade aktivít ako NKR je to väčšinou vychovávateľ (anjeli sú ako hostes, sprevádzajú kolektív detí, ak nie je dohodnuté inak). Je veľmi dôležité uvedomiť si, že v prípade akéhokoľvek porušenia týchto pravidiel bude braná na zodpovednosť Spoločnosť Úsmev ako dar a jej predseda. Treba si uvedomiť aj to, že častokrát sú komunikácia a aktivity medzi SPDDD Úsmev ako dar a CDR založené na dobrých, ale krehkých vzťahoch, no pri vzniku problému niekto bude znášať zodpovednosť. Ak CDR pustí dieťa na dobré slovo bez podpisu dokumentu o prevzatí detí alebo inej relevantnej komunikácie a nastane problém, SPDDD Úsmev ako dar by sa (závisí od prípadu) mohla zbaviť síce zodpovednosti, no dobré vzťahy a dobrá povest' budú nenávratne zničené. Napr. ak musíte poslať dieťa z tábora skôr naspäť do CDR, je dôležité zaznamenať aj hodinu odovzdania a mať tieto skutočnosti podložené. Ak by dieťa utieklo, je potrebné vedieť preukázať, v čej starostlivosti bolo dieťa v čase úteku.

Samozrejme, nie je vždy možné zabrániť tomu, aby si deti nezohнали vlastný alkohol. Preto je potrebné vždy dávať pozor na známky opitosti a pri najmenšom podozrení hľadať dôkazy (fľašky) alebo mať so sebou na tábore (alebo inej rizikovej aktivite) tzv. dréger. Zodpovednosti sa zbavíte, ak preukázate, že ste napr. stav opitosti nezavinili a urobili ste všetko pre to, aby nenastal. Ak sa deti na tábore ubytované v spoločnej izbe (napr. traja) opijú z alkoholu, ktorý si kúpili niekde cestou, nebude to vina dobrovoľníkov. Ak by ste však mali vedomosť o tom, že pijú (boli pasívni), tak zodpovednosť nesiete.

Nakoniec, z požívania alkoholu na aktivitách SPDDD Úsmev ako dar s deťmi vyplýva aj rôznorodá trestnoprávna a administratívno-právna (priestupková) zodpovednosť nielen voči deťom, táborovým vedúcim, ale najmä voči štatutárnemu orgánu – predsedovi SPDDD Úsmev ako dar. Trestnoprávnu zodpovednosť fyzická osoba nadobúda v zásade dovŕšením

14. roku veku. Pre trestný čin sexuálneho zneužívania a priestupkovú zodpovednosť nadobúda FO v 15. roku veku. Ak bolo uvedené, že zodpovednosť nesie štatutárny orgán SPDDD Úsmev ako dar, pri trestných činoch a priestupkoch nesú zodpovednosť aj dobrovoľníci i samotné deti. Tak napr., ak dieťa niečo ukradne, nemôže za to niest' trestnú zodpovednosť predseda SPDDD Úsmev ako dar. Zjednodušene povedané, SPDDD Úsmev ako dar nesie zodpovednosť hlavne za to, aby sa deťom nič nestalo, a aby nevznikli škody. Aby nenastali škody na majetku dávame deti aj dobrovoľníkov poistiť.

Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v účinnom znení ustanovuje vo svojom § 30 **priestupky na úseku ochrany pred alkoholizmom a inými toxikomániami**, podľa ktorého sa priestupku dopustí ten, kto

a/ *predá, podá alebo inak umožní požitie alkoholických nápojov osobe zjavne ovplyvnenej alkoholickým nápojom alebo inou návykovou látkou, osobe mladšej ako osemnásť rokov alebo osobe, o ktorej vie, že bude vykonávať zamestnanie alebo inú činnosť, pri ktorej by mohla ohroziť zdravie ľudí alebo poškodiť majetok,*

b/ *neoprávnene predá, podá alebo inak umožní druhej osobe škodlivé užívanie inej návykovej látky, než je alkohol,*

e/ *úmyselne umožňuje požívať alkoholický nápoj alebo užívať iné návykové látky osobe mladšej ako osemnásť rokov, ak tým ohrozuje jej telesný alebo mravný vývoj,*

f/ *požije alkoholický nápoj alebo užije inú návykovú látku, hoci vie, že bude vykonávať zamestnanie alebo inú činnosť, pri ktorej by mohol ohroziť zdravie ľudí alebo poškodiť majetok,*

g/ *po požití alkoholického nápoja alebo o užití inej návykovej látky vykonáva činnosť uvedenú v písmene f),*

h/ *v stave vylučujúcom spôsobilosť, ktorý si privodil požitím alkoholického nápoja alebo užitím inej návykovej látky, vykonáva činnosť uvedenú v písmene f).*

Za uvedené priestupky možno uložiť pokutu do 331,94 eur a zákaz činnosti až do dvoch rokov za priestupok podľa písm. h/.

Činnosť táborového vedúceho, resp. dobrovoľníka pri práci s deťmi treba považovať za inú činnosť, pri ktorej môže byť ohrozený život, zdravie alebo poškodený majetok a dobrovoľník, hoci vystupuje v mene SPDDD Úsmev ako dar, nesie zodpovednosť jednak sám, resp. s ostatnými, ale zároveň zodpovednosť bude niest' aj štatutárny orgán.

Z trestnoprávneho hľadiska tu hrozí podľa Trestného zákona viaceré trestných činov.

§ 175 – **Podávanie alkoholických nápojov mládeži** – *Kto sústavne podáva alebo vo väčšom množstve podá osobe mladšej ako osemnásť rokov alkoholické nápoje, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.*

§ 211 – **Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže** – *Kto vydá, čo aj z nedbanlivosti, osobu mladšiu ako osemnásť rokov nebezpečenstvu spustnutia tým, že*

a/ *zvádza ju k záhalčivému alebo nemravnému životu,*

- b/ umožní jej viesť záhalčivý alebo nemravný život,*
- c/ umožní jej dopúšťať sa konaní, ktoré sú podľa tohto zákona trestnými činmi,*
- d/ umožní jej dopúšťať sa konaní, ktoré sú podľa osobitných zákonov priestupkami.*

§ 289 – Ohrozenie pod vplyvom návykovej látky, podľa ktorého

(1) Kto vykonáva v stave vylučujúcom spôsobilosť, ktorý si privodil vplyvom návykovej látky, zamestnanie alebo inú činnosť, pri ktorých by mohol ohroziť život alebo zdravie ľudí alebo spôsobiť značnú škodu na majetku, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto sa pri výkone zamestnania alebo inej činnosti uvedenej v odseku 1 odmietne podrobiť vyšetreniu na zistenie návykovej látky, ktoré sa vykonáva dychovou skúškou alebo orientačným testovacím prístrojom, alebo sa odmietne podrobiť lekárskeho vyšetreniu odberom a vyšetrením krvi alebo iného biologického materiálu, či nie je ovplyvnený návykovou látkou, hoci by to pri vyšetrení nebolo spojené s nebezpečenstvom pre jeho zdravie.

U drog sa veľmi nemusíme zastavovať, pretože aj laickej verejnosti je dobre známe, že **drogy** existujú legálne (cigarety, alkohol, hazard) a nelegálne (od marihuany po crack), pričom delenie na mäkké a tvrdé nemá skutočnú výpovednú hodnotu. Z pojmu nelegálne jednoznačne vyplýva, že nie sú zákonom dovolené, teda nedovolená je ich výroba, držba, predaj a v zásade aj požívanie. Trestný zákon síce pozná určité odchýlky, my však môžeme jednoznačne uzavrieť, že **na všetkých aktivitách SPDDD Úsmev ako dar s deťmi platí absolútny zákaz užívania, požívania, prechovávania, distribúcie, navádzania, ponúkania omamných a psychotropných látok a iného konania a taktiež zákaz realizácie aktivít pod vplyvom omamných alebo psychotropných látok.**

Okrem vyššie uvedeného § 30 Zákona o priestupkoch hrozí za drogy (drogovú kriminalitu) rovnako viaceré trestnoprávnych následkov, o ktorých je dobré vedieť.

§ 171 – Nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi, podľa ktorého

(1) Kto neoprávnene prechováva pre vlastnú potrebu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody až na päť rokov sa páchatel' potrestá, ak neoprávnene prechováva pre vlastnú potrebu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor vo väčšom rozsahu.

§ 172 – (1) Kto neoprávnene vyrobí, dovezie, vyvezie, prevezie alebo dá prepraviť, kúpi, predá, vymení, zadováži, alebo prechováva po akúkoľvek dobu, omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor alebo kto takú činnosť sprostredkuje, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

§ 174 – Šírenie toxikománie – Kto zvädza iného na zneužívanie inej návykovej látky než alkoholu alebo ho v tom podporuje alebo kto zneužívanie takej látky inak podnecuje alebo šíri, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

Gambling môžeme označiť za najlegálnejší spôsob ničenia ľudských životov. Našťastie, už aj u nás platí právna úprava, podľa ktorej prevádzkovateľ hazardnej hry musí skontrolovať vek zákazníka a samozrejme zo zákona platí zákaz účasti osobám mladším ako 18 rokov. Ak sa napr. deti dostanú do nejakej herne, je to primárne zodpovednosť prevádzkovateľa hazardnej hry, až sekundárne zodpovednosť vedúceho/dobrovoľníka. V tomto prípade pre dieťa nevyplýva žiadna zodpovednosť, a preto je gambling taký nebezpečný.

Častým problémom a javom je aj **promiskuita** a z nej sa vyvíjajúca **prostitúcia**. Prostitúcia na Slovensku nie je trestná. Trestným je až *kupliarstvo*, teda tzv. *pasáci*.

Právny rámec je nastavený tak, že osoby spolu môžu legálne sexuálne žiť až dovŕšením 15. roku veku. Promiskuita je však veľmi závažným problémom a javom u detí z CDR. Ako sme vyššie uviedli, súvisí to s chýbajúcou vzťahovou väzbou, chýbajúcou sebaláskou a obrazom o vlastnej hodnote, psychosexuálnou nezrelosťou a túžbou uspokojiť biologické potreby. Keďže v tomto dokumente sa venujeme najmä právnym otázkam, promiskuita nie je právnym problémom do času, kým neskĺzne do sexuálneho zneužívania.

Pojem **sexuálne zneužívanie** je vďaka médiám spojený najmä s pedofíliou. Treba si však uvedomiť, že sexuálnym zneužívaním je aj pohlavný styk medzi 15 ročným chlapcom a 14 ročným dievčaťom, resp. 15 ročným dievčaťom a 14 ročným chlapcom!

Podľa § 201 Tr. zák. – **Sexuálne zneužívanie** – *Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.*

Trestného činu sexuálneho zneužívania sa môže dopustiť osoba v prvý deň po dni, keď dovŕšila 15 rokov veku, čiže, ak má dieťa 10. januára pätnáste narodeniny, trestne zodpovedná bude 11. januára. **Sexuálny styk s deťmi na našich aktivitách, je samozrejme zakázaný.**

Osobitnú pozornosť treba venovať **znásilneniu**. Naproti sexuálnemu zneužívaniu, ku ktorému môže dôjsť aj dobrovoľným stykom a vzťahuje sa tak na dievča ako aj chlapca, znásilnenie je vždy proti vôli znásilnenej obeť a obeťou môže byť len žena.

Podľa § 199 ods. 1 Tr. zák. – **Znásilnenie** – *Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.*

Podľa § 200 Tr. zák. – **Sexuálne násillie** – *Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.*

Ak nastane taká situácia (najmä na tábore, alebo inej aktivite, kde je dobrovoľník zodpovednou osobou), treba dôsledne rozlišovať, či ide o pohlavný styk medzi 15 ročným a mladším dieťaťom (sexuálne zneužívanie), alebo medzi staršími ako 15 rokov, a vtedy zisťovať, či bol dobrovoľný (na oboch stranách) alebo nedobrovoľný (znásilnenie, sexuálne násilie). V extrémnom prípade, keď by dieťa samo prišlo za Vami alebo iné dieťa by Vám oznámilo skutočnosti nasvedčujúce tomu, že **došlo k znásilneniu**, prípadne ste si všimli indície a nadobudli ste **dôvodné podozrenie**, treba ihneď kontaktovať svojho koordinátora, ktorý Vám povie ďalší postup. Častejším prípadom však bude styk dobrovoľný na oboch stranách, čomu treba taktiež zamedziť, aby nedošlo k neželanému otehotneniu.

Nakoniec je pomerne častým javom aj v „normálnom“ svete **šikanovanie**. Je to vážny kriminologický a sociálno-patologický fenomén súčasnosti, avšak právny rámec šikanovania, žiaľ, v súčasnosti nejestvuje. Aj napriek tomu právnymi následkami šikanovania môže byť naplnenie niektorých skutkových podstát priestupku, či trestných činov, o ktorých treba vedieť aspoň okrajovo, pre prípad, že by ste šikanovanie medzi deťmi zaznamenali.

Podľa § 49 ods. 1 Zákona o priestupkoch – **priestupky proti občianskemu spolunažívaniu** – *Priestupku sa dopustí ten, kto*

a/ inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech,

d/ úmyselne naruší občianske spolunažívanie vyhrázaním ujmu na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním,

e/ sa dopustí konania podľa písmena a) alebo písmena d) na blízkej osobe alebo osobe, ktorá mu bola zverená do starostlivosti alebo výchovy.

Priestupok ublíženia na cti sa však môže začať len na návrh urazenej osoby, ostatné možno začať aj bez návrhu. Objasňuje ich najčastejšie polícia a rozhoduje o nich príslušný okresný úrad. Za uvedené priestupky hrozí pokuta do 200 eur.

Podľa § 155 ods. 1 Tr. zák. **Ublíženie na zdraví** – *Kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.*

Podľa § 156 ods. 1 Tr. zák. – *Kto inému úmyselne ublíži na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až dva roky.*

Podľa § 157 ods. 1 Tr. zák. – *Kto inému z nedbanlivosti spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až dva roky.*

Podľa § 245 ods. 1 Tr. zák. – **Poškodzovanie cudzej veci** – *Kto zničí, poškodí alebo urobí neupotrebitelnou cudziu vec a spôsobí tak na cudzom majetku malú škodu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.*

Podľa § 50 ods. 1 Zákona o priestupkoch – **Priestupky proti majetku** – *Priestupku sa dopustí ten, kto úmyselne spôsobí škodu na cudzom majetku krádežou, spreneverou, podvodom alebo zničením alebo poškodením veci z takého majetku, alebo sa o takéto konanie pokúsi.*

Pokuta za priestupok proti majetku je do 331 eur, pričom poškodený má nárok aj na náhradu spôsobenej škody. Ak napr. dieťaťu bude úmyselne rozbitý nejaký starší telefón, bude tu oprávnená debata o zodpovednosti za priestupok (ak bude dieťa-páchateľ staršie ako 15 rokov) a ešte aj, jednoducho povedané, preplatení hodnoty telefónu. Zničenie veci alebo poškodenie sa u detí v CDR rieši štandardne strhnutím z vreckového. Aj toto strhnutie z vreckového má zákonný podklad, ktorým je Zákon o SPO.

Podľa § 212 ods. 1, ods. 2 Tr. zák. – **Krádež** – Kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a

- a) spôsobí tak malú škodu (škodu v sume 267 – 2660 eur),
- b) čin spácha vlámaním,
- c) bezprostredne po čine sa pokúsi uchovať si vec násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia,
- d) čin spácha na veci, ktorú má iný na sebe alebo pri sebe,
- e) takou vecou je vec z úrody z pozemku, ktorý patrí do poľnohospodárskeho pôdneho fondu, alebo drevo nachádzajúce sa na lesnom pozemku, alebo ryba z rybníka s intenzívnym chovom,
- f) čin spácha na veci, ktorej odber podlieha spoplatneniu na základe osobitného predpisu, alebo
- g) bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Pri písmenách b/ až g/ nie je potrebné ani spôsobiť škodu. Písmeno g/ znamená, že páchatel' bol uznaný vinným za priestupok proti majetku (drobnú krádež do 266 eur, viď vyššie) v predchádzajúcich 12 mesiacoch.

Nakoniec aj podľa § 189 ods. 1 Tr. zák. – **Lúpež** – *Kto proti inému použije násilie alebo hrozbu bezprostredného násilia v úmysle zmocniť sa cudzej veci, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.*

Určovať právnu kvalifikáciu nie je v náplni dobrovoľníckej činnosti, je však dôležité poznať hranice a ich potenciálne trestnoprávne následky. Všeobecne, dôležitosť poznania sociálno-patologických javov a ich právneho rámca spočíva v prípadnom riešení problémov, ale aj pri ich predchádzaní.

Nad rámec tohto právneho minima sa môžete stretnúť aj s témou **tehotenstvo a hniezda záchrany**, pri ktorých je dobré vedieť, že Trestný zákon potihuje odloženie dieťaťa (dieťaťu nehrozí nebezpečenstvo ohrozenia života alebo zdravia) a opustenie dieťaťa (dieťaťu hrozí nebezpečenstvo ohrozenia života alebo zdravia). Dva až šesť rokov hrozí za odloženie dieťaťa mladšieho než 3 roky a tri až desať rokov za opustenie dieťaťa mladšieho ako 6 rokov. Trestnej zodpovednosti sa vyhne žena, ktorá porodí dieťa a odloží do hniezda záchrany (anonymne, nachádzajú sa v nemocniciach). Je to kvôli tomu, že hniezdo záchrany po uzatvorení zalarmuje všetkých kompetentných v nemocnici a o dieťa sa vedia ihneď postarať, neostane tak bez starostlivosti. Ak ho nechá napr. aj pred dverami CDR, hoci

bude sledovať z diaľky, či ho niekto prevezme, bude trestne zodpovedná. Zodpovednosť za trestné činy odloženia a opustenia dieťaťa sa vzťahuje aj na dobrovoľníkov pri prevzatí dieťaťa bez účasti vychovávateľa, hlavne na táborových aktivitách, z čoho vyplýva, že treba stále vedieť, kde máte deti, ideálne tak, že sa dohodnete na tom, aby Vám oznamovali každú zmenu miesta.

6.2. Čo robiť v prípade vzniku problému?

Pri úteku dieťaťa treba okamžite, ako sa hodnoverne dozviete o úteku, kontaktovať 158 a oznámiť im, že ste zo Spoločnosti Úsmev ako dar, máte tábor/víkendovku/aktivitu s deťmi z detských domovov (nie každý totiž vie o zmene názvu na CDR a vysvetľovať policajtom rozdiely je v tej chvíli neúčelné), uviesť, že Vám utieklo dieťa a oznámiť: meno a priezvisko dieťaťa, dátum narodenia, názov CDR z ktorého je. Ďalej treba zodpovedať otázky policajta na tiesňovej linke a riadiť sa jeho pokynmi. S najväčšou pravdepodobnosťou vyšlú hliadku na miesto, kde sa nachádzate. Tu neplatí úzus, že sa čaká 24 hodín, pretože v prípade seriózneho a potvrdeného úteku je našou povinnosťou, vyplývajúcou zo zákona o SPO, volať 158 a nahlásiť útek dieťaťa. Následne treba kontaktovať svojho koordinátora a príslušné CDR, resp. sa dohodnúť s koordinátorom na ďalšom postupe.

Všetky ostatné postupy na riešenie problémov nájdete v smerniciach k dobrovoľníckym programom, ktoré sú smerodajné a záväzné.

7. Zodpovednosť za škodu

V tomto právnom minime sme najčastejšie spomínali tábory a iné aktivity s deťmi, pretože to je gro dobrovoľníckych činností s najväčšou zodpovednosťou. Práve na tábore sa najčastejšie stane, že deti alebo vedúci spôsobia škodu. Niečo rozbijú, zlomia, pokazia.

Problematiku zodpovednosti za škodu môžeme vnímať v zásade ako škodu spôsobenú dobrovoľníkom, alebo škodu spôsobenú dieťaťom.

Podľa § 420 a 420a Občianskeho zákonníka platí, že každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti. Škoda je spôsobená právnickou osobou alebo fyzickou osobou, keď bola spôsobená pri ich činnosti tými, ktorých na túto činnosť použili (t. j. aj vyššie uvedená zodpovednosť SPDDD Úsmev ako dar, hoc činnosti vykonávajú dobrovoľníci). Tieto osoby samy za škodu takto spôsobenú podľa tohto zákona nezodpovedajú; ich zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov nie je tým dotknutá. Zodpovednosti sa zbaví ten, kto preukáže, že škodu nezavinil. Zodpovednosti za škodu sa ten, kto ju spôsobil, zbaví, len ak preukáže, že škoda bola spôsobená neodvratiteľnou udalosťou nemajúcou pôvod v prevádzke alebo vlastným konaním poškodeného.

Treba si uvedomiť, že za škodu spôsobenú konaním alebo opomenutím konania osobami na aktivite nesie plnú zodpovednosť od momentu prevzatia detí do momentu ich odovzdania usporiadateľ – SPDDD Úsmev ako dar a jej štatutár – predseda SPDDD Úsmev ako dar, ak nie sú prítomné iné zodpovedné osoby (zákonný zástupca, vychovávateľ). Táborový vedúci má však povinnosť oboznámiť účastníkov, vrátane dobrovoľníkov a kolegov, so všeobecnými zásadami bezpečnosti pri jednotlivých činnostiach (BOZP a PO). Trestnoprávna a priestupková zodpovednosť sa však vzťahuje na konkrétne osoby.

Ak nastane udalosť, ktorú ste nemohli ovplyvniť, pochopiteľne ani deti, ani dobrovoľníci, ani SPDDD Úsmev ako dar nebudú zodpovedať za škodu. To môže byť v prípade starej pokazenej vodovodnej batérie, sprchy, záchoda, ak je zjavné, že nedošlo k zlomeniu neopatrným alebo násilným konaním. Ak však necháte otvorené okná v budove, kde ste ubytovaní, a príde búrka, ktorá rozbije okno, bude to zodpovednosť toho, kto je v izbe ubytovaný, a keďže právny vzťah (nájomný) vzniká medzi ubytovacím zariadením a SPDDD Úsmev ako dar, zodpovednosť nesie SPDDD Úsmev ako dar a jej štatutár. Ak bude okno zatvorené a krúpy rozbijú okno, zodpovednosti za škodu sa zbavíte. Ak necháte otvorené okná a zlodej ukradne z izby kvôli otvorenému oknu aj veci patriace ubytovní, bude za škodu dozaista zodpovedať SPDDD Úsmev ako dar. Úplne bežne sa môže stať, a aj sa to stáva, že deti rozbijú okno, dvere. Ak si požičiate loptu a zničíte ju hraním, nebude sa zodpovedať za škodu, ak však pukne, lebo na ňu ktosi sadol, usporiadateľ (t. j. SPDDD Úsmev ako dar) ju bude musieť nahradiť.

Preto treba na všetky dlhodobejšie aktivity (tábory, víkendovky) vždy zabezpečiť poistenie všetkých osôb vrátane zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím stranám.

8. Ochrana osobných údajov

Od 25. mája 2018 nadobudlo účinnosť (teda začalo sa na všetkých vzťahovať) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov), viac známe ako „**Nariadenie GDPR**“ (General Data Protection Regulation). Keďže ide o nariadenie EÚ, má všeobecnú platnosť, je priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch EÚ a záväzné vo svojej celistvosti. To v praxi znamená, že sa možno riadiť bezprostredne týmto nariadením, ktoré platí v zásade rovnako vo všetkých členských štátoch EÚ a SR nemusela prijať žiadny zákon upravujúci ochranu osobných údajov. Aj napriek tomu SR prijala zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „ZoOOÚ“) s cieľom zosúladienia právnej úpravy úniijného a vnútroštátneho práva a zabezpečenia jendotnosti aplikácie právnych noriem v oblasti ochrany osobných údajov a zrušenia obsolétnych právnych predpisov, ktorými boli transponované predchádzajúce smernice o ochrane osobných údajov do vnútroštátneho práva. Pri Vašej dobrovoľníckej činnosti budete veľakrát musieť riešiť otázky ochrany osobných údajov.

Osobnými údajmi (OÚ) sú podľa čl. 4 ods. 1 Nariadenia GDPR sú akékoľvek informácie týkajúce sa identifikovanej alebo identifikovateľnej fyzickej osoby (ďalej len „dotknutá osoba“); identifikovateľná fyzická osoba je osoba, ktorú možno identifikovať priamo alebo nepriamo, najmä odkazom na identifikátor, ako je meno, identifikačné číslo, lokalizačné údaje, online identifikátor, alebo odkazom na jeden či viaceré prvky, ktoré sú špecifické pre fyzickú, fyziologickú, genetickú, mentálnu, ekonomickú, kultúrnu alebo sociálnu identitu tejto fyzickej osoby. **Patria sem aj, jednoducho povedané, fotky a videá, ktoré spadajú pod tzv. osobnostné práva, a preto na ich zhotovenie, uchovanie a zverejnenie potrebujeme súhlas, v prípade mal. dieťaťa súhlas zákonného zástupcu, o to viac, ak ich chceme zverejniť na sociálnych sieťach.**

Zásadnou je preto práve otázka spracúvania osobných údajov. Podľa čl. 4 ods. 2 Nariadenia GDPR je **spracúvaním osobných údajov** operácia alebo súbor operácií s osobnými údajmi alebo súbormi osobných údajov, napríklad získavanie, zaznamenávanie, usporadúvanie, štruktúrovanie, uchovávanie, prepracúvanie alebo zmena, vyhľadávanie, prehliadanie, využívanie, poskytovanie prenosom, šírením alebo poskytovaním iným spôsobom, preskupovanie alebo kombinovanie, obmedzenie, vymazanie alebo likvidácia, bez ohľadu na to, či sa vykonávajú automatizovanými alebo neautomatizovanými prostriedkami. Ak teda budete dávať podpisovať prezenčnú listinu z dobrovoľníckej aktivity zúčastneným deťom a dobrovoľníkom v rozsahu meno, priezvisko, rok narodenia, pôjde o spracúvanie osobných údajov, pretože deti a dobrovoľníci v takejto skupine (zozname) sú na základe týchto troch údajov identifikovateľné.

Bez súhlasu možno spracúvať len tzv. trojičku, resp. štvoričku osobných údajov v rozsahu titul, meno, priezvisko a adresa.

Povinnosťou SPDDD Úsmev ako dar, ako prevádzkovateľa, je vedieť preukázať **zákonný dôvod (právny základ) spracúvania** osobných údajov, ktorý je podľa čl. 6 Nariadenia GDPR splnený vtedy, ak dotknutá osoba vyjadrila súhlas so spracúvaním svojich osobných údajov na jeden alebo viaceré konkrétne účely; spracúvanie je nevyhnutné na plnenie zmluvy, ktorej zmluvnou stranou je dotknutá osoba, alebo aby sa na základe žiadosti dotknutej osoby vykonali opatrenia pred uzatvorením zmluvy; spracúvanie je nevyhnutné na splnenie zákonnej povinnosti prevádzkovateľa; spracúvanie je nevyhnutné, aby sa ochránili životne dôležité záujmy dotknutej osoby alebo inej fyzickej osoby; spracúvanie je nevyhnutné na splnenie úlohy realizovanej vo verejnom záujme alebo pri výkone verejnej moci zverenej prevádzkovateľovi; spracúvanie je nevyhnutné na účely oprávnených záujmov, ktoré sleduje prevádzkovateľ alebo tretia strana, s výnimkou prípadov, keď nad takýmito záujmami prevažujú záujmy alebo základné práva a slobody dotknutej osoby, ktoré si vyžadujú ochranu osobných údajov, najmä ak je dotknutou osobu dieťa.

Maloleté dieťa má podľa Občianskeho zákonníka spôsobilosť len na také úkony, ktoré sú svojou povahou primerané rozumovej a vôľovej vyspelosti zodpovedajúcej jeho veku. Za mal. dieťa koná zákoný zástupca, preto súhlas musí udeliť on, t. j. biologický rodič alebo osvojiteľ, NOS-kár, pestún, alebo CDR (štatutárny orgán-riaditeľ, prípadne iná osoba, ak to vyplýva z interných predpisov daného CDR, ktoré sa môžu líšiť, preto si treba overiť, kto môže súhlas poskytnúť, kto ho môže podpísať).

Medzi **základné práva dotknutej osoby** (čl. 15-22 Nariadenia GDPR), ktorou je aj dieťa, patrí:

- vedieť, kto spracúva osobné údaje dieťaťa, t. j. kto je prevádzkovateľ a zodpovedná osoba. Prevádzkovateľom je SPDDD Úsmev ako dar a zodpovednú osobu sa dozviete od svojich KDDP, pretože sa Vás na to môžu pýtať, a táto sa môže meniť,
- či údaje budú poskytované tretej osobe a prenášané do zahraničia,
- aký je účel spracúvania osobných údajov,
- ako dlho budú spracúvané osobné údaje (doba uchovania osobných údajov),
- právny základ spracúvania (vid' vyššie – zväčša súhlas),
- práva súvisiace so spracúvaním osobných údajov (právo na prístup k OÚ, právo na výmaz OÚ, právo na opravu OÚ, právo na obmedzenie spracovania OÚ, právo na prenos OÚ, právo vzniesť námietku spracovania OÚ, právo odvolať súhlas so spracúvaním OÚ),
- kde možno uplatniť svoje práva a podať sťažnosť dozorovému orgánu, ktorým je Úrad na ochranu osobných údajov Slovenskej republiky,
- ako sú osobné údaje zabezpečené.

Najčastejšie sa stretáme s prezenčnými listinami, ktoré majú svoj vzor, alebo s potrebou získania súhlasu pre natočenie videa alebo fotografovanie, na získanie ktorého Vám vzor zabezpečia na danú aktivitu Vaši KDDP.

Bibliografia

BÁNOS, R. 2015. *Zákon o rodine. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex. ISBN 978-80-8155-058-4.

MIKLOŠKO, J. 2009. *Náhradná starostlivosť*. Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. ISBN 978-80-89271-36-8.

MIKLOŠKO, J. a kol. 2011. *Ohrozená rodina na Slovensku. Analýza kontextu vyňatia detí z prirodzeného rodinného prostredia v rokoch 2006 až 2010*. Bratislava: SPDDD Úsmev ako dar, IOPDaR, FZaSP TU, Ústredie PSVaR. ISBN: 978-80-970879-0-6.

ONDREJKOVIČ, P., 1999. *Sociálna patológia ako predmet pozornosti sociálnej práce, sociálnej pedagogiky a vychovávateľstva*. Bratislava: Ped. fakulta UK. ISBN 80-8886-847-5.

PAVELKOVÁ, B. 2019. *Zákon o rodine. Komentár*. 3. vyd. Bratislava: C. H. Beck. ISBN 978-80-89603-72-5.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Vyhláška MPSVaR SR č. 103/2018 Z. z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p.

Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb

Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o VŠ a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch

Zákon č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov

Základné údaje o organizácii

Názov organizácie:	Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar
Právna forma:	občianske združenie
Adresa sídla:	Ševčenkova 1175/21, 851 01 Bratislava
Registračné číslo:	VVS/1-900/90-3743, registrované na Ministerstve vnútra SR
Deň vzniku:	02. 04. 1991
IČO:	173 165 37
DIČ:	2020919615
Číslo účtu:	SK93 3100 0000 0040 4002 9105, Prima banka Slovensko, a. s.
Štatutárny zástupca:	prof. MUDr. Jozef Mikloško, PhD., predseda občianskeho združenia